Változások a Pedagógiában és a Gyógypedagógiában

Nemzetközi Konferencia

Absztraktkötet

Szerkesztők: Gombocz Orsolya – Fodor Richárd – Hosszu Timea

2026

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet

Változások a pedagógiában és a gyógypedagógiában nemzetközi konferencia

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet és Társadalomtudományi Kar

Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet

szerkesztők:

Gombocz Orsolya – Fodor Richárd – Hosszu Timea

© PPKE BTK, 2026

© A szerzők

PÁZMÁNY

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

1635

Ámontné Szőke Bernadett

A látens oralizmus megjelenése a hazai siketoktatásban

Apor Vilmos Katolikus Főiskola, főiskolai tanársegéd

amontne.bernadett@avkf.hu

Bár a magyar jelnyelvi törvény elméletben már rég megnyitotta az utat a Siket gyermekek kétnyelvű oktatása előtt, a hétköznapi gyakorlatban mégis azt tapasztaljuk, hogy a hangsúly szinte kizárólag a hangzó nyelven és a beszédfejlesztésen maradt.

CODA (Siket szülők halló gyermeke) emberként és gyógypedagógusként egyaránt régóta foglalkoztat az a kérdés, hogy miért ilyen nehéz a valódi szemléletváltás a hazai siketiskolákban, és miért akad el a bilingvális modell megvalósulása a gyakorlatban. Előadásomban azt járom körül, hogyan jelenik meg ez a kettősség a hazai intézmények hivatalos dokumentumaiban (az intézmények pedagógiai programjaiban) és a jogszabályi keretekben.

Kutatásom során a hazai siketeket nevelő-oktató intézmények (siketiskolák) hatályos pedagógiai programjait és a kapcsolódó jogi hátteret vizsgáltam kvalitatív szisztematikus szövegelemzéssel. A vizsgálat során azt kerestem, hogyan fogalmaznak ezek a hivatalos alapdokumentumok a jelnyelvről, a kétnyelvű oktatásról, milyen célokat tűznek ki a tanulók elé, és hol kap valódi teret a siket közösség saját nyelve, a magyar jelnyelv a mindennapi tanulási folyamatban. Különös figyelmet fordítottam a használt kifejezésekre, a rejtett üzenetekre és a prioritásokra.

Az elemzésből világosan kirajzolódik, hogy a pedagógiai programok papíron ugyan elismerik a jelnyelvet mint anyanyelvet, a konkrét nevelési célok, a tantárgyi leírások és a kimeneti elvárások szintjén mégis a hangzó beszéd és a hallás- és beszédfejlesztés élvez szinte abszolút elsőbbséget.

A jelnyelv sok helyen nem egyenrangú oktatási és gondolkodási nyelvként jelenik meg, hanem csupán kisegítő eszközként vagy utolsó mentsvárként, ha a hangzó beszéd kialakítása nem vezet eredményre. Ez a fajta látens, rejtett oralizmus nem feltétlenül szándékos elutasításból fakad, hanem mélyen gyökerező hagyományokból és beidegződésekből, amelyek észrevétlenül fékezik a valódi kétnyelvű nevelés kibontakozását.

A pedagógiai dokumentumok elemzésével igyekszem rávilágítani arra, hogy a szemléletváltás és az intézményi alapdokumentumok újragondolása nélkül aligha valósulhat meg igazi változás a siket gyermekek oktatásának gyakorlatában.

Kulcsszavak: siketoktatás, siketiskolák, bilingvális oktatás, jelnyelv, látens oralizmus

Aszalay Kálmán

Az iskola mint integrációs tér – A pedagógusok társadalmi tőkéjének szerepe a roma tanulók esélyeinek javításában

Duna Menti EGYMI
mérnöktanár; doktorandusz, Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
aszalay.kalman@gmail.com

A roma tanulók oktatási hátrányainak értelmezése során a családi háttér, a kulturális erőforrások és az iskolarendszer szelekciós mechanizmusai mellett egyre nagyobb figyelmet érdemel az intézmények belső működése. Az előadás célja annak bemutatása, hogy az iskola miként értelmezhető társadalmi integrációs térként, és milyen szerepet tölthet be a pedagógusok társadalmi tőkéje a hátrányos helyzetű, különösen roma tanulók iskolai esélyeinek alakításában. Az elemzés Kovách Imre integrációs megközelítésére, Pierre Bourdieu és James S. Coleman tőkeelméleteire, valamint a szakmai tőke fogalmára épül. A kiinduló feltevés szerint az iskola nem pusztán közvetíti a társadalmi különbségeket, hanem intézményi kultúráján és kapcsolati mechanizmusain keresztül erősítheti vagy mérsékelheti is azokat. A pedagógusok társadalmi tőkéje a tantestületen belüli bizalomban, szakmai együttműködésben, információmegosztásban és közös problémamegoldásban ragadható meg. Ezek a kapcsolati erőforrások lehetővé tehetik, hogy az egyéni szakmai tudás kollektív intézményi erőforrássá váljon, ami különösen fontos a komplex pedagógiai és szociális kihívásokkal szembesülő iskolákban. Az előadás egy készülő doktori kutatás elméleti modelljét is ismerteti. A kutatás azt tervezi vizsgálni, hogy a pedagógusok humán tőkéje, társadalmi tőkéje és önhatékonysága milyen kapcsolatban áll az intézményi eredményességgel, továbbá hogy az együttműködőbb pedagógusközösségek eredményesebben támogatják-e a hátrányos helyzetű tanulókat. A tervezett vegyes módszertan pedagógus-kérdőívekre, félig strukturált interjúkra és intézményi dokumentumok elemzésére épül. A bemutatott elméleti összefüggések alapján az inkluzív nevelés nem kizárólag egyéni pedagógiai módszerek kérdéseként értelmezhető: eredményességéhez olyan intézményi környezet is szükséges, amely támogatja a szakmai együttműködést, a bizalmat és a közös felelősségvállalást. A modell empirikus vizsgálata hozzájárulhat azoknak a szervezeti feltételeknek az azonosításához, amelyek erősíthetik az iskola hátránykompenzáló és integrációs működését.

Kulcsszavak: inkluzív nevelés; társadalmi tőke; roma tanulók; pedagógusi együttműködés; intézményi eredményesség

Balog Ágnes – Győre-Sharma Judit
Szelíd megfigyelés és barátkozás környezetünk apró élőlényeivel – támogató és korlátozó tényezők az óvodai nevelésben és a kapcsolódó pedagógus oktatásban

Balog Ágnes
Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác, főiskolai docens óvodapedagógus, fejlesztőpedagógus, táj- és kertépítész mérnök
balog.agnes@avkf.hu
Győre-Sharma Judit
Őrbottyáni Napsugár Óvoda, óvodapedagógus, biológus
judit.sharma@gmail.com

Földünk globális problémái között sajnálatosan előkelő helyet foglal el a biodiverzitásnak, ezen belül a vadon élő fajok változatosságának és egyedszámának rohamos csökkenése. Egyre több szakmai forrás ad számot arról a problémáról, hogy a kevésbé népszerű, apróbb élőlények, a beporzó állatok, elsősorban ízeltlábúak száma is egyre gyorsabb hanyatló tendenciát mutat az egész Földön, így hazánkban is (IPBES, 2016, EU Számvevőszék, 2020, WWF, 2024, HUN-REN, 2026). Ezen élőlények ismertsége, elismertsége elenyésző, fontosságukhoz mérten rendkívül csekély.

Az óvodai nevelés, a jövő kisgyermeknevelésének egyik egyre fontosabbá váló csomópontja, hogy a gyermekeket valóban a gyakorlati ismeretek, tapasztalatok szintjén megismertessük az élővilággal, így az apróbb élőlényekkel is. Ennek a célkitűzésnek mind az óvodai nevelésben, mind a leendő pedagógusok oktatásában is a jelenleginél nagyobb hangsúlyt szükséges kapnia, mivel a transzferhatás révén a kisgyermekkori pozitív természetélmények, ezen belül is az apró élőlények szelíd, bántalmazás nélküli megfigyelése számos 21. századi fontos kompetenciát, az empátiát, és a későbbi környezettudatosságot is megalapozza (OFI, 2016, Boileau – Russel, 2018, Jabeen – Parveen – Nasima, 2024, Hadland, 2026). A kapcsolódó pedagógus képzésben lehetőség nyílik arra, hogy a korábbi (megfigyelhető) hiányosságokat pótolhassuk e téren, és a hallgatók későbbi szakmai életükben a kisgyermekeknek is továbbadhassák a hatékony módszereket, mintákat.

Szakmai bemutatónkban a témában összegyűjtött gyakorlati óvodapedagógusi és oktatói tapasztalatainkat összegezzük és értékeljük. Célunk, hogy rendszerezve bemutassuk, milyen pozitív gyakorlati lépések segíthetik a gyermekek és a hallgatók körében sok esetben kevésbé ismert, nem kedvelt ízeltlábú és egyéb apró állatok megismertetését, megkedveltetését a szakmai munka során, fókuszban a szelíd megfigyelés módszertanával. Továbbá összegezve feltárjuk a megfigyelt nehézségeket, a hátráltató, akadályozó tényezőket is (biofóbia, hiányzó minták és egyéb tényezők), valamint azokat a lehetőségeket, amelyekkel tapasztalataink szerint azok pozitív irányba fordíthatóak.

kulcsszavak: óvodai természeti nevelés, szelíd megfigyelés, biofóbia, korai természetkapcsolat, transzferhatás

Belánszky-Vingler Viktória

A felismeréstől az ellátásig – szakemberi tapasztalatok a gyógypedagógiai segítséghez vezető út kritikus pontjairól

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Beosztás/foglalkozás: gyógypedagógia BA hallgató
vinglerviki@gmail.com

A fejlődési eltérés első jeleinek felismerése és a gyermek szükségletéhez igazodó gyógypedagógiai ellátás megkezdése között több, egymásra épülő lépés húzódhat. A gyanú megjelenhet a család, a nevelési-oktatási intézmény vagy valamely szakember oldaláról, majd ezt követheti a szülővel történő kommunikáció, a további vizsgálatra vagy állapotfelmérésre irányítás, a megfelelő szakember vagy szolgáltatás megtalálása, végül a gyermek szükségletéhez igazodó gyógypedagógiai ellátás megkezdése. Az egyes állomások között eltelt időt több, egymással összefüggő tényező befolyásolhatja.

A nemzetközi szakirodalomban több vizsgálat foglalkozik a fejlődési eltérések felismerését, továbbirányítását és a korai intervencióhoz való hozzáférést segítő vagy akadályozó tényezőkkel. Az eddig áttekintett kutatások ugyanakkor jellemzően egy-egy szakmacsoportra, diagnosztikai területre vagy ellátási pontra fókuszálnak. Kevesebb olyan vizsgálat található, amely több szakmai terület képviselőinek tapasztalatait együttesen, a felismeréstől a szükséglethez igazodó gyógypedagógiai ellátásig vezető folyamat kritikus és potenciálisan gyorsítható pontjaira koncentrálva elemzi.

A jelen kutatás célja annak feltárása, hogy a különböző szakemberek hol látják a segítséghez vezető út kritikus pontjait, mely tényezők segítik vagy lassítják a továbblépést, és hol látnak lehetőséget a folyamat gyorsítására.

Az adatfelvétel online kérdőívvel történik. A strukturált kérdéseket néhány nyitott kérdés egészíti ki. A vizsgálat kitér a felismerés körülményeire, a szülőkkel való kommunikációra, a szakemberek együttműködésére, a vizsgálatokhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférésre, a magánellátás szerepére, valamint a folyamatban érzékelt lassulásokra és elakadásokra.

A szakemberi kérdőíves vizsgálat egy folyamatban lévő, komplexebb kutatás része, amely a szülői tapasztalatokat félig strukturált interjúkkal is vizsgálja.

Kulcsszavak: fejlődési eltérés, gyógypedagógiai ellátás, korai felismerés, szakemberi együttműködés, ellátási út

Belicza János Zsolt – Révész László – Lívják Emília
A nyolcadik évfolyamos tanulók továbbtanulási jellemzőinek vizsgálata a Komplex Alapprogramban résztvevő intézményekben a 2018–2026 közötti időszakban

Tokaj – Hegyalja Egyetem, Sárospatak
belicza.janos@unithe.hu

A Komplex Alapprogram (KAP) 2018-ban megjelent, a köznevelés módszertani megújítását célzó program, amelynek egyik kiemelt célja a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése, a tanulói motiváció erősítése és a differenciált, tanulóközpontú pedagógiai kultúra kialakítása (Oktatási Hivatal, 2018; Révész–K. Nagy, 2019). A program központi eleme a heterogén tanulócsoportokban megvalósuló differenciált fejlesztés, amelyet a digitális, logika-, művészet-, életgyakorlat- és testmozgásalapú alprogramok egészítenek ki (Oktatási Hivatal, 2018; K. Nagy, 2019). Jelen kutatás azt vizsgálja, hogy a KAP bevezetését követő nyolc évben kimutatható-e változás a programban részt vevő általános iskolák nyolcadik évfolyamos tanulóinak továbbtanulási irányaiban és a tovább nem tanulók arányában.

A vizsgálat adatbázisát 20 KAP-ban részt vevő általános iskola 2017/2018-as, illetve 2025/2026-os tanévben végzett nyolcadik évfolyamos tanulóinak összesített továbbtanulási adatai alkotják. Az elemzés során leíró statisztikai eljárásokat, arányszámítást és khi-négyzet-próbát alkalmazunk. A két időpont összehasonlíthatósága érdekében a korábbi intézménytípus-elnevezéseket – szakgimnázium, szakközépiskola és szakképző iskola – a jelenlegi szakképzési kategóriákkal összefüggésben értelmezzük (KSH, 2021).

A kutatás fő kérdései:

Változott-e a továbbtanulást nem folytató tanulók aránya (lemorzsolódás)?

Módosult-e a gimnáziumot választók aránya?

Hogyan alakult a nem gimnáziumi továbbtanulás aránya?

Milyen összefüggések állapíthatók meg a változás, valamint a KAP tanulástámogató, differenciáló és motivációerősítő módszertana között?

Az előzetes eredmények alapján a vizsgált iskolákban 2017/2018-ban összesen 309 tanuló fejezte be a nyolcadik évfolyamot. Közülük 18 fő (5,8%) gimnáziumban, 147 fő (47,6%) szakgimnáziumban vagy szakközépiskolában, 124 fő (40,1%) szakképző iskolában tanult tovább, míg 20 fő (6,5%) nem folytatta tanulmányait. A 2025/2026-os tanévben összesen 368 tanuló fejezte be a nyolcadik évfolyamot. Közülük 68 fő (18,5%) gimnáziumban, 8 fő (2,2%) a korábbi szakgimnáziumi/szakközépiskolai kategóriának megfelelő képzésben, 153 fő (41,6%) szakképző iskolában, 137 fő (37,2%) technikumban tanult tovább, míg 2 fő (0,5%) nem folytatta tanulmányait. A kategóriák összevont összehasonlítása jelentős eloszlásváltozást jelez ($\chi^2=210{,}77$; $df=3$; $p<0{,}001$); ez azonban nem tekinthető önmagában a KAP okozati hatásának bizonyítékaként.

Az eredmények alapján a KAP bevezetését követően nőtt a gimnáziumba és technikumba továbbtanulók aránya, miközben a vizsgált adatok szerint szinte minimálissá csökkent a tovább nem tanulók kategóriája. A megállapítások értelmezését ugyanakkor korlátozza a kis, nem reprezentatív minta, az eltérő tanulólétszám, az intézményi összetétel változása, valamint az országos szakképzési rendszer átalakulása. A megalapozottabb, statisztikailag általánosítható következtetésekhez indokolt lenne mind a 344 KAP módszertant alkalmazó intézmény adatainak bevonása, továbbá kontrollcsoportos, többváltozós és tanulói háttéradatokra épülő elemzés elvégzése. A kutatás így első lépésként járulhat hozzá annak feltárásához, hogy a KAP hosszabb távon milyen kapcsolatban áll a tanulók továbbtanulási esélyeivel és iskolai pályafutásával és a lemorzsolódással.

Kulcsszavak: Komplex Alapprogram, továbbtanulás, lemorzsolódás, gimnázium, programértékelés.

Bidoul Arielle Jacqueline
Mit lát a hangszeres tanár?
A MIL reflexiós keret kialakítása és alkalmazása egy zongoratanár praxisában

Első éves doktorandusz, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola
Zongoratanár és mentor, Herceghalmi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
arielle.bidoul@gmail.com

A hangszeres tanulás hosszú távú folyamat, amelyben a tanulói motiváció fenntartása a pedagógus egyik legfőbb szakmai kihívása. Az alapfokú művészeti iskolák klasszikus hangszeres tanszakain a hat alapfokú évfolyam során a létszámvesztés mintegy 75%-os, miközben a hangszeres tanárok saját tapasztalataik szerint leggyakrabban a tanulók kitartásának hiányával szembesülnek. A pedagógusok beszámolói szerint sem a tanárképzés, sem a továbbképzések nem nyújtanak számukra elegendő gyakorlati segítséget az eltérő képességű és motivációjú növendékek támogatásához.
A kutatás során egy kérdőív 206, magyarországi alapfokú művészeti iskolában oktató pedagógus válaszai, valamint öt, záróvizsgázó tanulót oktató tanárral készült interjú elemzésére került sor. Az eredmények, valamint a rendszerszintű elvárások és a pedagógiai tapasztalatok közötti feszültség egy olyan reflexiós keret szükségességére irányították a figyelmet, amely segíti a tanárt a tanuló helyzetének és eltérő motivációs szükségleteinek tudatos értelmezésében.
Az empirikus eredményekre és a reflexió szakirodalmi modelljeire építve alakult ki a MIL (Meaningful, Interactive and Learner-centred) Framework for Instrumental Music Teachers. A reflexiós keret három, egymással összefüggő dimenzió mentén támogatja a hangszeres tanár reflexióját: a tevékenység jelentése és érthetősége; a társas interakciók és a tantárgyközi kapcsolatok; valamint a tanuló aktív szerepe és a hangszeres tanulás életébe való illeszkedése. A MIL keret Korthagen ALACT-modelljéhez kapcsolódva annak Awareness of essential aspects szakaszát konkretizálja a hangszeres pedagógiai gyakorlatban. Segítségével a tanár a tanulói viselkedés mögött álló pedagógiai és motivációs tényezőket több szempontból vizsgálhatja, és ezek alapján tudatosíthatja, illetve alakíthatja saját pedagógiai döntéseit.
Az előadás bemutatja a MIL keret empirikus megalapozásának folyamatát, a keret saját zongoratanári praxisban történő alkalmazását, valamint a reflexió tapasztalatait.
Kulcsszavak: hangszeres zeneoktatás; tanári reflexió; tanulói motiváció; tanulóközpontú pedagógia

Bíró István Ferenc – Szilágyi Boglárka
A hangszeres képzési szerkezet változásai és a képzési szintek közötti vertikális illeszkedés problémái a magyar népzeneoktatásban

Bíró István Ferenc
Tokaj-Hegyalja Egyetem, egyetemi docens,
biro.istvan@unithe.hu
Szilágyi Boglárka
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, egyetemi tanársegéd,
szilagyi.boglarka@academy.liszt.hu

Az intézményes népzeneoktatás hangszeres képzési szerkezete a rendszerváltást követően a képzés minden szintjén átalakult. Az 1981-es alapfokú tantervet még a népzeneoktatási paradigmák kettőssége jellemezte, a rendszerváltás utáni szabályozásokban azonban már tisztán a népzene műfaji sajátosságaira épülő szemlélet vált meghatározóvá (Bíró, 2018). A paradigmatikus egységesülés azonban nem járt együtt az alap-, közép- és felsőfok hangszeres képzési szerkezetének teljes összehangolódásával.

Kutatásunk elméleti keretét a tantervi koherencia (Schmidt et al., 2005), valamint a vertikális illeszkedés és a tanulási progresszió fogalma adja (Shuey et al., 2019). Vizsgálatunk feltárja a három képzési szint hangszeres szerkezetének változásait, azonosítja a közöttük fennálló folytonosságokat, részleges illeszkedéseket és diszkontinuitásokat, továbbá értelmezi ezek továbbhaladásra gyakorolt hatását.

A kvalitatív, összehasonlító dokumentumelemzés forrásbázisát a rendszerváltás után kiadott tantervek, programkövetelmények, képzési és kimeneti követelmények, valamint mintatantervek alkotják. Az elemzési mátrix segítségével az oktatott hangszerek körét és tantervi státuszát, az önálló és összevont képzéseket, a főtárgyi és társhangszeres tanulmányok kapcsolatát, óraszámait és a továbblépés követelményeit vizsgáljuk. A dokumentumokat a szinteken belüli időbeli változások és a szintek közötti szerkezeti kapcsolatok szempontjából vetjük össze.

Eredményeink azt mutatják, hogy a hangszerkínálat bővülése, a képzések differenciálódása és a választási lehetőségek növekedése nem azonos időben és nem egységes szervezőelvek mentén valósult meg. Egyes hangszerek esetében koherens, az egymást követő képzési szinteken végigvezető tanulási út alakult ki, más szakokon azonban a hangszerek eltérő társítása és tantervi státusza, az óraszámok aránytalansága, valamint a felsőfokú követelmények részleges előkészítettsége illeszkedési hiányokat eredményezett. A reformok eltérő ütemű, közvetlen vagy felmenő rendszerű bevezetése szerkezeti feszültségeket is létrehozott. Megállapítható, hogy a vertikális illeszkedés hangszerenként, képzési konstrukciónként és időszakonként eltérő mértékben valósul meg. A tanulási utak folytonossága ezért nem vezethető le pusztán a közös szakmai paradigmából és az egyes hangszerek formális jelenlétéből. Biztosításához a képzési szintek együttes tervezésére, az óraszámok és követelmények összehangolására, valamint a tantervi átmenetek rendszeres vizsgálatára van szükség.

Kulcsszavak: népzeneoktatás; hangszeres képzési szerkezet; tantervi koherencia; vertikális illeszkedés

Czemmel Antónia Mária

Kottaolvasási módszerek áttekintése a kezdő zongoraoktatásban

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
doktorandusz
mentormentor826@gmail.com

A kutatásunk arra kereste a választ, hogyan valósítható meg kezdő zongoratanítás során leghatékonyabban a kottaolvasási készség fejlesztése. A zongoraoktatásban a zenetanár saját tapasztalatai, megfigyelése alapján igyekszik a leghatékonyabb módszert kiválasztani a kezdő zeneérdeklődő gyermek számára. Mivel nincs két egyforma gyermek, így a növendék szükségleteihez igyekszik igazítani a pedagógus az alapelveket, módszereket és eszközöket, ezzel is egy hatékony oktatás - nevelési hidat képezve. Teöke Marianne szavaival élve a kezdőtanítás a zenepedagógia egyik legfelelősségteljesebb szakasza, mert minden munka eredményessége elsősorban az alapokon, a kezdésen múlik. A zeneoktatás is folyamatos változásokon megy keresztül. Ezt a jelenséget akár a kottakiadványokon is észrevehetjük, hiszen a vele szemben támasztott elvárások a mai gyermekek érdeklődését tükrözi. Minden színesen és interaktívan igyekszik a mai igényeket kiszolgálni.
A kutatásunkkal az volt a cél, hogy áttekintés adjon a kezdő gyermekek alapfokú zongoraoktatásában jelenleg alkalmazott kottaolvasási módszereire és az ezeket segítő kiadványokra. Abból az alapelvből indultunk ki, hogy a gyermekek kottaolvasása vizuális, auditív és motorikus folyamat, éppen ezért nem mindegy, hogy a 6-8 éves gyermekek életkori sajátosságait szem előtt tartva, milyen módon szeretnék a hangok világba bevezetni őket.
Fontosnak tartottuk vizsgálni azon módszereket és technikákat, amelyek segítségével a kezdő zenetanuló elsajátítja a hangok elnevezését, azok helyét a zenei vonalrendszerben és magában a kottaolvasás folyamatát. Ehhez a mai zeneiskolai tanításban használatos zongoraiskolákat és a zenetanulást segítő színes új kiadványokat vizsgáltuk.
A zenei nevelés egyik legfontosabb közös jellemzője a kreatív és intuitív jelenlét, az elérhetőség, a személyes módokon megvalósuló alakító munka, hiszen a feladat és a cél azonos, de az eszközök és módszerek különbözhetnek. A kottaolvasási készség fejlesztése kreatív tanulási közegben sajátítható el. Ezen készség elsajátítása egyénenként eltérő lehet éppen ezért a jól megválasztott zenei kiadvány észrevétlenül, játékos formában képes a gyermeket bevezetni a zene világába.
Kulcsszavak: alapfokú művészeti oktatás, zongoraoktatás, hangjegyek, kottaolvasás,

Czipczerné Bartók Erika

Az óvodapedagógusok indukciós szakaszának elméleti keretei

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
IV. éves PhD hallgató
ORCID: 0009-0005-8311-8657
bartok.erika83@gmail.com

Ha visszatekintünk az elmúlt két évtizedre az OECD 2005-ben vizsgálta a pedagógusok szerepét, amelynek szerves folytatásaként tekinthetjük a 2007-ben lefolytatott nemzetközi szintű pedagógusok felmérését. Ezek a felmérések azzal a deklarált céllal indultak el, hogy hogyan lehet a pályára vonzani és megtartani a pedagógusokat. Továbbá azt is firtatta, hogy hogyan zajlik a pedagógusok szakmai fejlődése, milyen beállítódásuk van a pálya iránt és milyen módszereket használnak a pedagógiai munkájuk során. A McKinsey jelentés a pedagógus szakma komplexitásának elismeréséről, a professzióra való felkészülésről, a szakmai fejlődés színvonalának biztosításáról szól. (McKinsey, 2007) Magyarországon a 2010-es évek elején bevezetésre került a pedagógusok előmeneteli rendszere (CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, 2011 és 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről, 2013), amelynek alapvető célja a pedagógusok oktató-nevelő tevékenységének a középpontba állításával a köznevelés színvonalának emelése. A modellbe beemelésre került a gyakornoki szakasz, amely a diploma átvételétől számított két évet öleli fel. Az életpályamodell átalakítására került sor 2024-ben. 2013 óta eltelt több mint 10 év számos gyakorlati tapasztalat megszerzését biztosította, ugyanakkor e tapasztalatok tudományos igényű feldolgozásra nem került sor. Az életpályamodell kidolgozása a külföldön már meglévő életpályamodellek tudományos igényű tanulmányozása és adaptálása alapján történt meg. Az akkori elméleti jellegű kutatást nem kísérte olyan empirikus kutatás, amely a pedagógus pálya különböző területein tevékenykedő (óvodapedagógus, általános iskolai tanító, általános iskolai tanár, középiskolai tanár, szakképzésben dolgozó közismereti tárgyakat oktató pedagógus, gyógypedagógus, kollégiumpedagógus) professziogramjait dolgozta volna ki és ezek a professziogrammok alapján reflektált volna az egyes területek specifikumaira. Ezek a specifikumok nagyon fontosak lennének abból a szempontból, hogy a gyakornokok 1-2 éves szakmai támogatásának a mikéntjét és hogyanját meg lehessen tervezni. Az előadás célja a kezdő óvodapedagógusok segítő-támogató folyamatainak elméleti kereteinek megfogalmazása.

Csató Anita

Nicholas Mazza irodalomterápiás modelljének adaptációja az irodalomtanításban: lehetőségek a műelemzésben

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet,
Irodalomtudományi Tanszék, egyetemi adjunktus
csato.anita@uni-eszterhazy.hu

Előadásomban elsődlegesen azt vizsgálom, milyen lehetőségeket kínál a (fejlesztő) irodalomterápia szemlélete és módszertana az irodalomoktatás, különösen a műelemzés gyakorlata számára.

Az irodalomterápia olyan interdiszciplináris tudományterület, amely az irodalomtudomány, a pszichológia és a pedagógia határterületén helyezhető el, és ez a pozíciója kifejezetten alkalmassá teszi arra, hogy diskurzust teremtsen e területek különböző praxisai között. Az irodalomterápia eddigi legkidolgozottabb és legkomplexebb modelljének tekinthető Nicholas Mazza pszichológus és irodalomterapeuta RES-modellje (Mazza, 2025), amelynek három szakasza (a receptív, az expresszív és a szimbolikus) nem csupán az irodalomterápiás folyamat különböző „állomásait" írja le, hanem olyan gyakorlatok módszertanát is kínálja, amelyek a három érintett terület, így a 21. századi iskolai irodalomoktatás számára is hasznosíthatók lehetnek.

Munkám során azt kutatom, milyen kapcsolódási pontok azonosíthatók a RES-modell és az oktatásban elterjedt RJR-modell között teoretikus és gyakorlati szinten, különös tekintettel az irodalmi művek elemzésére. Kitérek az irodalmi művek különböző értelmezési kereteire a két modell által kínált megközelítésekben, valamint a modellek egyes szakaszainak fejlesztési céljaira és közös módszertani lehetőségeire, így például a ráhangolódást segítő asszociatív gyakorlatokra vagy a reflexiót erősítő metaforaalkotásra. Célom annak bemutatása, hogy a két rendszer eltérő teoretikus alapjaiból olyan módszertani eszközök és jógyakorlatok bontakozhatnak ki, amelyek hatékonyan integrálhatók az irodalomtanítás mindennapi gyakorlatába. Az előadás végén konkrét jógyakorlatok segítségével szemléltetem mindezt.

Munkámban az irodalomterápia olyan interdiszciplináris területként jelenik meg, amely a terápiás praxison túl az oktatási gyakorlat számára is jelentős szemléletbeli és módszertani megújulást kínálhat. Az irodalomterápiás módszerek beemelése a műelemzés gyakorlatába hozzájárulhat a diákok tudatos olvasásának fejlesztéséhez, valamint olyan személyes kompetenciák erősítéséhez, mint az önismeret, az önreflexió és az önkifejezés.

Kulcsszavak: irodalomterápia, irodalomtanítás, műelemzés, RJR-modell, RES-modell

Csizmárné Gede Erika Judit

Szentek vagy tanítók? – Példaképek és a másság elfogadása a kisgyermekkori vallási nevelésben

Semmelweis Egyetem Pető András Kar Humántudományi Intézet, tanársegéd
+36-30/3586518

A gyermekek elé állított példaképek arról is beszélnek, kit tekintünk értékesnek, hogyan viszonyulunk a segítségre szoruló emberhez, és milyen választ adunk a szokatlan viselkedésre. A szentek, vallási tanítók és tanítványok történeteiben a hit kérdései emberi döntésekkel, tévedésekkel és találkozásokkal kapcsolódnak össze. A tanulmány azt vizsgálja, milyen pedagógiai olvasatok nyílnak meg e történetekben a vallási, kulturális és képességbeli különbségek elfogadásához.

Az elemzés a példaképállítás dilemmáit állítja középpontba: milyen gyermekképet feltételez a történetet elbeszélő felnőtt, milyen magatartást vár a hallgatótól, és mennyi helyet hagy a kérdezésnek. A vizsgálat szakirodalmi feldolgozásra és válogatott keresztény, illetve indonéziai iszlám pedagógiai példák értelmező összevetésére épül. Az eltérő vallási hagyományok saját jelentéseinek megőrzése mellett a történetválasztás, a pedagógusi közvetítés és a gyermeki részvétel szempontjait követi.

Az elemzés egyik kérdése a példakép esendősége. A tévedő, bizonytalan vagy segítséget kérő szereplő története alkalmat adhat arra, hogy a gyermek saját tapasztalatairól is beszéljen. Másik kérdése a gondoskodás ábrázolása: kap-e megszólalási és cselekvési lehetőséget a támogatásra szoruló személy, vagy csupán a segítő jóságát szemlélteti? E szempont a fogyatékossággal élő szereplők bemutatásakor külön figyelmet kíván, mert az együttérzésre neveléshez akaratlanul is társulhat a passzivitás vagy a kiszolgáltatottság képe.

Az óvodapedagógiai értelmezés a történetmeséléshez kapcsolódó beszélgetésre, bábozásra és dramatikus játékra tér ki. A részvétel eltérő módjait a gyermekek kommunikációs és érzékelési sajátosságai felől mérlegeli. A tanulmány célja olyan elemzési szempontsor kidolgozása, amellyel átgondolható, milyen üzenetet közvetít egy vallási történet a másságról, az emberi méltóságról és a közösségi tagságról. A pedagógiai kérdés az, hogyan találhat benne helyet saját kérdéseivel és tapasztalataival az a gyermek is, akinek élethelyzete eltér a történetben megjelenő mintától.

Kulcsszavak: valláspedagógia; példaképek; másság; kisgyermekkori nevelés; befogadás

Csupor Zsolt Jánosné
Munkahelyi flow feltételrendszerei gyógypedagógiai intézmények vezetői pályázatainak tükrében

PPKE-BTK Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógiai Intézet mesteroktató,
csupormoni@gmail.com

Bármely intézményben, így a többcélú gyógypedagógiai intézményekben is megtartó és ösztönző szerepe van a munkahelyi flow megvalósulásának. Ennek feltételrendszeréhez jelentősen hozzájárulnak az intézmény vezetői. A többcélú intézmények más-más szintű vezetői különböző megközelítésekkel és eszközrendszerrel tudják támogatni munkatársaikat a flow-élmény megélésében.

Az előadás hat magyarországi gyógypedagógiai intézményi vezetői pályázat összehasonlító elemzésén keresztül vizsgálja, hogy a vezetőjelöltek milyen szervezeti, szakmai és kapcsolati feltételeket kívánnak kialakítani a munkatársak eredményes, motiváló és fenntartható munkavégzésének támogatására. Az elemzés kiindulópontja a munkahelyi flow fogalma, amelyet nem a vezetők vagy munkatársak tényleges pszichológiai állapotának mérésére használunk, hanem annak vizsgálatára, hogy a vezetői programokban milyen, a flow kialakulását támogató feltételek jelennek meg.

Az összehasonlítás hét dimenzió mentén történt: a munka értelme és közös cél, kompetencia és fejlődés, autonómia és kezdeményezés, kapcsolódás és közösség, kihívás és fejlődési dinamika, visszajelzés, valamint mentális biztonság.

Az elemzés alapján a pályázatokban közös elem a szakmai együttműködés, a közösségépítés, a tudásmegosztás és a munkatársak szakmai fejlődésének támogatása, ugyanakkor eltérő hangsúlyok rajzolódnak ki.

Az előadás bemutatja, hogy a munkahelyi flow élménye, valamint a flow-támogatás a vezetői pályázatokban a vezetői szintnek megfelelően más-más szinten jelenik meg. Ugyanakkor a hat pályázat összevetése alapján kirajzolódik egy „közvetlen munkatársi flow – szervezeti flow-feltételek” kontinuum, amely jól szemlélteti, hogy a vezetői szerepfelfogások miként kapcsolják össze a munkatársak jóllétét, szakmai fejlődését és az intézmény eredményes működését.

Kulcsszavak: munkahelyi flow, gyógypedagógia, szervezetfejlesztés, mentális biztonság, vezetés

Deczki Szilvia Edina

Serdülőkori dimenziók: Az egészségmagatartás, a családi és kortársi hatások, valamint a tanulmányi motiváció a középiskolai évek során

Gyöngyösi Egressy Béni Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
biológia-környezettan tanár, kémia tanár, természettudományi munkaközösség-vezető
deczkiszilvike@gmail.com

A középiskolai tanulmányok időszaka meghatározó a fiatalok személyiségfejlődésében, értékrendjének alakulásában, valamint a jövőre vonatkozó elképzelések és életpálya-stratégiák formálódásában. A serdülők egészségmagatartása, családi és kortársi környezete, valamint tanulmányi motivációja egyaránt hatással lehet az iskolai mindennapokra és a tanulmányi eredményességre.

Jelen kutatás a középiskolás korosztály körében fennálló szociológiai és pedagógiai összefüggéseket vizsgálja, különös tekintettel az életmódbeli sajátosságokra, az egészségmagatartásra, valamint ezek tanulmányi teljesítménnyel és továbbtanulási motivációval való kapcsolatára. A neveléstudományi megközelítés keretében kiemelt figyelmet kap az elektronikus cigaretta használata, az energiaital-fogyasztás, továbbá az alvási, táplálkozási és mozgási szokások szerepe.

A kutatás neveléstudományi, egészségszociológiai és egészségfejlesztési szempontokat ötvözve elemzi, hogy a középiskolás tanulók eltérő életmódbeli, családi és kortársi mintázatai miként kapcsolódnak tanulmányi útjukhoz és teljesítményükhöz. A vizsgálat kitér az egészségkárosító szokások mögött meghúzódó eltérő motivációkra, valamint a szülői kontroll szerepére is.

A kutatás kérdőíves módszerrel valósul meg: a helyzetelemzés alapját a 9. évfolyamos és végzős tanulók körében végzett papíralapú kérdőíves felmérés adja. A két évfolyam vizsgálata lehetőséget teremt a középiskolai életszakasz eltérő pontjain megjelenő életmódbeli, motivációs és tanulmányi sajátosságok összevetésére.

Az eredmények hozzájárulhatnak annak árnyaltabb megértéséhez, hogy a tanulmányi teljesítmény és a magatartási problémák milyen komplex társadalmi, családi, kortársi és életmódbeli tényezőkkel állnak összefüggésben. Neveléstudományi szempontból a kutatás eredményei gyakorlati segítséget nyújthatnak az iskolai prevenciós programok, a hátránykompenzáció és a lemorzsolódásmegelőzés tudományos megalapozásához.

Kulcsszavak: egészségmagatartás, tanulmányi eredményesség, e-cigaretta, családi szocializáció

Di Blasio Barbara

Neurodidaktika a pedagógiában

Apor Vilmos Katolikus Főiskola, egyetemi docens
Vác, Schuszter Konstantin tér 1-5.
diblasio.barbara@avkf.hu

A neurodidaktika az idegtudomány, a kognitív pszichológia és a pedagógia metszéspontjában kialakuló interdiszciplináris terület, amely a tanulás idegrendszeri mechanizmusainak pedagógiai értelmezésére és alkalmazására törekszik. Az előadás célja annak áttekintése, hogy az agykutatás eredményei miként járulhatnak hozzá a tanulási folyamat pontosabb megértéséhez és a kutatásalapú oktatás fejlesztéséhez. A központi témák a memória, a figyelem, a végrehajtó funkciók, a motiváció, az érzelmek és a neuroplaszticitás szerepéhez kapcsolódnak. Kiemelt figyelmet kap az előhívásalapú tanulás és a „testing effect", amely szerint a tudás tartós rögzülését az aktív felidézés hatékonyabban támogatja, mint a passzív újraolvasás vagy ismétlés. Pedagógiai szempontból ez a rövid önellenőrző tesztek, kvízek, kérdés–válasz helyzetek és a rendszeres felidézés jelentőségére irányítja a figyelmet. A neuroplaszticitás elve azt hangsúlyozza, hogy az idegrendszer tanulás közben folyamatosan változik, ezért a képességek fejleszthetők, a hibázás pedig a tanulás természetes része. Az előadás rámutat arra is, hogy a figyelem korlátozott erőforrás: a folyamatos figyelemváltás ronthatja a megértést, a memóriát és a teljesítményt, míg a rövidebb tanulási blokkok, az aktív bevonás és az interaktivitás kedvezőbb tanulási feltételeket teremthetnek. Az érzelmek, a motiváció, a társas biztonság és az önhatékonyság szintén meghatározóak, miközben a krónikus stressz gyengítheti a munkamemóriát és a tanulási teljesítményt.
A neurodidaktikai szemlélet a tanári szerepet is újraértelmezi: a pedagógus nem csupán információközlő, hanem a tanulási környezet tervezője, a figyelem szervezője és a motiváció facilitátora. Az előadás ugyanakkor kitér a neuromítoszok és a túlzott biologizmus veszélyére, hangsúlyozva, hogy nem minden idegtudományi eredmény alkalmazható közvetlenül az iskolai gyakorlatban (Csányi és mtsai, 2023). A neurodidaktika ezért nem univerzális módszer, hanem tudományos szemléletmód, amely a tanulást kognitív, érzelmi és társas folyamatként értelmezi.
Kulcsszavak: neurodidaktika, neuroplaszticitás, előhívásalapú tanulás, végrehajtó funkciók

Dobróné Tóth Márta – Szabó-Bakai Krisztina
A fenntartható fogyasztói szemlélet fejlesztése projektmódszerrel a felső tagozatos tanulók körében

Dobróné Tóth Márta
Nyíregyházi Egyetem, főiskolai tanár,
Szabó-Bakai Krisztina
Nyíregyházi Egyetem. Természettudomány-környezettan tanárszakos hallgató
toth.marta@nye.hu

A tanulmány a fenntartható fogyasztás pedagógiai lehetőségét vizsgálja a felső tagozatos tanulók nevelésében, kiemelten a projektalapú tanulásra, amelyben hangsúlyozzuk, hogy a fogyasztási szokásokat nem kizárólag gazdasági és környezeti tényezők alakítják, hanem a társadalmi normák, a digitális média, a személyes értékek, az érzelmek és az egyéni döntéshozatali folyamatok is. Ez indokolttá teszi, hogy a fenntartható fogyasztás az iskolai nevelés fontos területeként jelenjen meg. A tanulmány egymásra épülő projektfeladatokat mutat be, amelyek célja a fenntartható fogyasztás komplex értelmezésének támogatása. A tanulók tapasztalataira építő tevékenységek elősegítik a fogyasztói döntéseket befolyásoló tényezők felismerését, valamint a termékek életciklusának és környezeti, illetve társadalmi következményeinek megértését. A projektmódszer hozzájárulhat a rendszerszemlélet, a kritikai gondolkodás, az önreflexió és a felelős döntéshozatal fejlődéséhez, miközben aktív részvételre ösztönzi a tanulókat. A fenntartható fogyasztásra nevelés nem korlátozódhat pusztán a tárgyi ismeretek átadására, a fogyasztói döntések hátterében álló érzelmi, társadalmi és pszichológiai tényezők tudatosítása is lényeges. Ennek megfelelően fontos szerepet kap az önismeret, az érzelmi tudatosság és a kritikai médiaértés fejlesztése. A bemutatott projektfeladatok elsősorban elméleti keretben készültek, ezért pedagógiai hatékonyságuk megítéléséhez gyakorlati kipróbálásra és empirikus vizsgálatokra van szükség. A feldolgozott szakirodalom alapján ugyanakkor feltételezhető, hogy a projektalapú megközelítés kedvezően befolyásolhatja a tanulók attitűdjét és döntéshozatalát. Összességében a fenntartható fogyasztásra nevelés életközeli, reflektív és cselekvésorientált tanulási helyzetekben lehet eredményes, összekapcsolva a tudományos ismereteket, a mindennapi tapasztalatokat és a személyes felelősséget.

Kulcsszavak: fenntartható fogyasztás; környezeti nevelés; projektalapú tanulás; felelős döntéshozatal; fogyasztói tudatosság

Dráviczki Sándor
A nevelés szerepe a Nyíregyházi Állami Elemi Népiskolai Tanítóképzőben 1914-1948 között

Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanítóképző Intézet, főiskolai tanár
draviczki.sandor@nye.hu

A tanulmány az Nyíregyházi Állami Elemi Népiskolai Tanítóképzőben a nevelést, a nevelői munkát elemzi. Minden korban igen fontos feladat volt a növendékek nevelése, tanítói munkára való felkészítése. A „tanártestület állandóan szemelőt tartotta, hogy az értelem fejlesztése mellett nem kevésbé fontos a növendékek erkölcsi érzületének fejlesztése és megerősítése". Ezt a tanítóképző első értesítőjében olvashatjuk. A nevelés legfontosabb színterei a tanórák, az internátus, a köztartás, az ifjúsági egyesületek, az ünnepélyek, a könyvtárak, a kirándulások... vagyis a tanulói lét "mindennapjai" voltak. A tanulmány az intézetben megvalósuló nevelői munkát mutatja be a valláserkölcsi nevelés, a hazafias szellemű nevelés, a testi nevelés, az esztétikai nevelés, a hivatásra nevelés és a fegyelmezés keretében. A nevelés középpontjában a valláserkölcsi nevelés állt. A valláserkölcsi nevelés céljai és tartalmai köré szerveződött az intézmény nevelési tevékenysége. A vallásos nevelés mellett fontosnak tartották a hazafias szellemű nevelést is, ezért fokozott mértékben ügyeltek a hazafias érzelmek ápolására. A testi nevelés, mint a szellemi képzés kiegészítője és egyben támogatója, a tornaórák, kirándulások, séták, játékórák, kerti munkálatok, menetgyakorlatok... keretében valósult meg. A jobbá, nemesebbé formálás munkájában az esztétikai nevelésnek is jelentős szerep jutott. A művészi érzék és ízlés fejlesztésében általában minden tanár igyekezett közreműködni, közvetlenül azonban a rajz, a kézimunka, a zene és az irodalom órákon valósult meg. A "mesterségre nevelés" az intézetek jellegéből adódóan minden korban fontos volt. A tanárok azon munkálkodtak, hogy az ifjúsággal megszerettessék a nevelői, tanítói pályát, feltárják annak szépségeit, s így a hivatástudatot kialakítsák, megerősítsék bennük. Az internátus nevelési eljárásainak és a köztartás nevelési szempontjainak, elemzésére, ismertetésére is kitér a dolgozat. A 40-es évek végétől szemléletváltás tapasztalható a nevelésben. Központi feladat volt a marxista-leninista világnézet megalapozása, kialakítása még "pártosabban", tudományosabban. A nevelés egész folyamatát áthatotta az a törekvés, hogy hozzájáruljon az új szemlélet kialakításához.

Kulcsszavak: középfokú tanítóképzés, nevelés, nevelőmunka, elemzés

Elek Ágnes

Művészettörténet határok nélkül: A vizuális nevelés holisztikus megközelítése és élménypedagógiai adaptációja a konduktív pedagógiában

Semmelweis Egyetem Pető András Kar
mesteroktató, textilművész
elek.agnes@semmelweis.hu

A konduktív pedagógia alapelve szerint a nevelés és a fejlesztés elválaszthatatlan egységet alkot. E komplex szemléletrendszerben a vizuális nevelés és a művészettörténet-oktatás hagyományos, elsősorban lexikális ismeretátadásra épülő formája már nem elegendő. Az előadás bemutatja, hogyan válhat a művészettörténet-oktatás puszta ismeretátadás helyett élményalapú, holisztikus fejlesztő térré a konduktív pedagógiában, amely egyszerre támogatja a mozgáskorlátozott gyermekek személyiségformálását, érzelmi intelligenciáját és finommotorikáját.

A holisztikus megközelítés a művészetet nem tárgyként, hanem átélhető tapasztalatként értelmezi. A prezentáció egy tipikus fejlődésű gyermekeknek tartott vizuális alkotóműhely multiszenzoros technikáinak kísérleti intézményi adaptációján keresztül szemlélteti az inkluzív, cselekvésre épülő vizuális nevelés innovatív és gyakorlati lehetőségeit. A bemutatott pedagógiai folyamat a „többsíkú alkotói jelenlét” és az „alkotva befogadás” elveire épít, hidat képezve a kreatív gyermekfoglalkozások és a konduktorképzés módszertani megújulása között. A módszertani transzfer lényege, hogy a művészettörténeti korok (pl. őskor, ókor, gótika) feldolgozása kézzelfogható, adaptív technikákkal történik. A változatos anyaghasználat – mint a természetes földfestékek keverése, az agyag mintázása vagy a fémdomborítás – nemcsak kulturális kontextust teremt, hanem intenzíven serkenti a központi idegrendszeri sérüléssel élő (CP) gyermekek finommotorikáját, térbeli tájékozódását és vizuális memóriáját. Az elmélyült megfigyelés (slow looking) és az inspiráló környezet megteremtése segíti a figyelem fókuszálását és a befogadás elmélyítését.

A kísérleti tapasztalatok igazolják, hogy a művészettörténet aktív, cselekvő tapasztalattá formálása jelentősen növeli a kompetenciaérzést. Az adaptív eszközhasználat esélyt ad a nonverbális önkifejezésre azok számára is, akiknek hagyományos kommunikációs csatornái korlátozottak. A cél egy emberközpontú nevelési modell megszilárdítása, amelyben a művészet határok nélkül, mindenki számára elérhető, fejlesztő élménnyé válik.

Kulcsszavak: holisztikus vizuális nevelés, konduktív pedagógia, élménypedagógia, komplex adaptáció, inklúzió

Elekes Györgyi – Törzsök-Connolly Éva
A felnőttkor gyógypedagógiai kihívásai – az önismeret kérdése autizmusban

Elekes Györgyi
ELTE-TOK – AVKF, főiskolai tanár
elekes.gyorgyi@avkf.hu
Törzsök-Connolly Éva
komplex művészetterapeuta, autizmus-specifikus gyógypedagógus, pszichopedagógus, pszichológus hallgató
torzsok-connolly.eva@avkf.hu

A KSH adatai szerint az elmúlt 25 évben jelentősen megnőtt a köznevelésben részt vevő, autizmusban érintett SNI tanulók száma, akiknek a köznevelésből kikerülve gyakorta egyedül kell megküzdeniük a felnőttkor kihívásaival. Bár a gyógypedagógusi kompetenciák az egész életút segítésére adnak felhatalmazást, a kliensek életkor-váltása szemléletváltást és multidiszciplináris megközelítést igényel a szakemberek részéről.
A felnőtt gyógypedagógiai ellátáshoz szükséges szemléletváltás egyik alapja az iskoláskori autizmus-specifikus fejlesztések hosszú távú hatásainak monitorozása lehet. Elegendő számú longitudinális vizsgálatok hiányában a kép megfigyelésekre és életút-beszámolókra támaszkodva rajzolódik ki: a társas kommunikáció és részvétel, érzelemszabályozás és döntéshozatal fejlesztése szerencsés esetben megjelenik a felnőtt autista személy (iskoláskori) tanulási történetében, ugyanakkor a tanult technikák gyakran izolált készségek maradnak, ha eredeti gyakorlási környezetük megszűnik és nem generalizálódnak, nem integrálódnak egy nagyobb egyéni rendszerbe. Ennek az integrálódási folyamatnak fontos építőköve az önismeret fejlesztése, amely révén az izolált készségek a társas énhatékonyság irányába mozdulhatnak el. Autizmusban a rugalmas mentalizációs képesség alapvetően befolyásolja az életminőséget és a mentálhigiénés egyensúlyt. A társas alkalmazkodás kudarca gyakori autizmusban, ami növelheti a depresszió kockázatát. A művészetterápia a kreativitás erőforrásait mozgósítja, támogatva a flexibilis gondolkodást és az önkifejezést és az önreflexiót.
Jelen mixed-method pilot-study huszonöt autista felnőtt körében vizsgálta a művészetterápiás önismereti folyamatok hatását a mentalizáció, önértékelés és hangulati egyensúly mentén. A kvalitatív kutatási eredmények érzékletesen árnyalják a 12 alkalmas művészetterápiás folyamatnak a hatásait az egyéni megélésre, amelyben a korábban elsajátított társas technikák egyénivé válása, ezáltal az önmegismerés, és az önkifejezés mélyülése és hatékonyságának növekedése volt megfigyelhető. Jelen kutatás igyekezett ahhoz is hozzájárulni, hogy autista személyek számára önismereti folyamatok akadálymentesítése megtörténjen, ehhez egy jó gyakorlat kidolgozásra kerüljön.
Kulcsszavak: autizmus, önismeret, mentalizáció, művészetterápia, felnőttkori gyógypedagógia

F. Orosz Sára

Ugyanaz a tekintet – Inkluzív pedagógiai technikák a vizuális művészeti nevelésben

kerámikus művész, művészetelméleti kutató
Tokaj-Hegyalja Egyetem, Comenius Intézet
Nyelvi, Irodalmi és Művészeti Tanszék, egyetemi docens
2117 Isaszeg, Mátyás király u. 157.

Az inkluzív nevelés legfőbb célja az a szándék, amelynek mentén a pedagógus arra törekszik, hogy egyformán tekintsen valamennyi diákra, akik így az oktatás teljes értékű résztvevőivé válhatnak. Ez összetett probléma, hiszen egyrészt ők mind más-más mikrokörnyezetből érkeznek, másrészt a kompetenciáik és igényeik is nagyban eltérőek. A különböző nevelési formák közül a vizuális nevelés az egyik legalkalmasabb az inklúzió megvalósítására. Ennek oka, hogy az önkifejezésnek olyan módján alapul, melyben nem a verbalitás kerül előtérbe, így adott esetben a közismereti tantárgyakban egyébként kevéssé jeleskedő iskolások is teljesíthetnek jól és érhetnek el sikereket a társaik, tanáraik és a szüleik előtt. Előadásomban az ezzel kapcsolatos módszertani problémákkal foglalkozom, melyeket tematikus rendszerben tárgyalok. Ezek a megközelítések természetesen nem kizárólag a mássággal küzdő gyermekek esetében alkalmazhatóak, hanem valamennyi iskolásnál, illetve a közép- és felsőfokú- továbbá a felnőttoktatásban. Így az általam bemutatott anyag útmutatót képezhet a felkészült és nyitott szellemű szakemberek; tanárok, rajztanárok, gyógypedagógusok, vagy akár a gyermekpszichológusok számára is. A konferencián, a vetítettképes prezentációmban többek között érintem az UDL (Universal Design for Learning – Egyetemes tervezés az oktatásban) gyakorlati alkalmazásának módjait, a fenntartható fejlődés szerinti anyaghasználat egyszerű és gyakorlati megközelítéseit, a tanítványok differenciált feladatok szerinti lehetőségeit, az oktatásban alkalmazott tradicionális vizuális művészeti technikák mellett a sík- és térformálás digitális módjait, illetve a motiváció különböző lehetséges megnyilvánulásait.

Kulcsszavak:
inklúzió, vizuális érzékenység, motiváció, fenntartható fejlődés, Universal Design for Learning (UDL)

Farkas Anett
Tananyagból történet – A történetalkotás módszertani lehetőségei a pedagógusképzésben

Farkas Anett
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Magyar Nyelvészeti Tanszék, egyetemi adjunktus
farkas.anett@uni-eszterhazy.hu

A történetek pedagógiai alkalmazása lehetőséget kínál arra, hogy a tanulók a tantárgyi tartalmakat egymással összefüggő események rendszerében értelmezzék. A pedagógiai történetalkotás ugyanakkor nem csupán egy narratív keret kialakítását jelenti, hanem annak átgondolását is, hogy a történet miként kapcsolódik a tananyaghoz. Norris és munkatársai (2005) a narratíva és a magyarázat olyan sajátosságait tárták fel, amelyek az oktatási célú történetek kialakítása szempontjából is relevánsak. Ezek az elméleti megfontolások a pedagógiai gyakorlatban a történetek megalkotásának és tervezésének kérdéseivel egészülnek ki. A történetalkotás pedagógusképzésben való alkalmazására Wardenski és munkatársai (2020) kutatása szolgáltat példát, míg Hmelo-Silver és munkatársai (2026) áttekintése a narratív tanulási környezetek kialakításához kínál további tervezési szempontokat.

Az előadás központi kérdése, hogyan alakítható a tantárgyi tartalom történetté. A narratív átalakítás során fontos szempont, hogy a történet megőrizze a tananyag lényegi összefüggéseit, és támogassa a kitűzött tanulási célt. A módszer a konstruktivista pedagógia szemléletéhez is kapcsolódik, mivel a tanuló a történetalkotás során aktívan alakítja és szervezi a tudáselemeket. A történetalkotás a tanárképzésben hozzájárulhat a pedagógusjelöltek módszertani felkészítéséhez, hiszen lehetőséget kínál arra, hogy a tananyagot a diákok számára élményszerűbbé, motiválóbbá és könnyebben befogadhatóvá tegyék. Alkalmazása emellett elősegítheti a tanulói bevonódást és az ismeretek aktív feldolgozását. A módszer különböző tantárgyi területeken is alkalmazható, mivel nem egy meghatározott tartalomhoz, hanem annak narratív újraszervezéséhez kapcsolódik.

Az előadás felsőoktatási jó gyakorlatokon, valamint általános iskolai tanulókkal kipróbált feladatokon keresztül szemlélteti a módszer alkalmazási lehetőségeit. A példák bemutatják a tananyag történetté alakításának lehetőségeit és azokat a pedagógiai döntéseket, amelyek a tantárgyi tartalom, a tanulási cél és a narratív forma összehangolását segítik. A bemutatott gyakorlatok a történetalkotást nem önmagában álló kreatív feladatként, hanem a tananyag tudatos pedagógiai feldolgozásának módszereként értelmezik.

Kulcsszavak: történetalkotás, történetalapú tanulás, pedagógusképzés, konstruktivista pedagógia, narratív tanulási környezet

Fazekasné Fenyvesi Margit–, Mokri Dóra– Kiss Renáta
A fonológiai tudatosság fejlesztési lehetőségei fonomimikával az óvodában

Fazekasné Fenyvesi Margit *
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet és Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Pedagógusképző Intézet.
címzetes egyetemi tanár,
fazekasne.fenyvesi.margit@kre.hu
Mokri Dóra
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport matematikus,
mokri.dora@gmail.com
Kiss Renáta
Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport adjunktus
kiss.renata@edu.u-szeged.hu

A pedagógia egyik fókuszában a mai generáció beszédfejlődésének kedvezőtlen alakulása áll. Az óvodáskorú gyermekek egy része úgy megy iskolába, hogy beszéde a korábbi generációktól mennyiségi és minőségi vonatkozásokban sem fejlődik kielégítően. A családi nevelésben is elhanyagolttá vált a beszédprodukció kérése, inkább a vizuális élményszerzés dominál.
Egyre több tanulmányokban részletezett problémajelzés, hogy az utóbbi években drasztikusan romlott a gyermekek nyelvi teljesítménye. A mai óvodások nem tudnak olyan nyelvi szinten produkálni, hogy az iskolába lépéskor beszédük tartalmi és formai elemei biztos alapot adjanak az iskolai tanuláshoz.
A beszédértés és a beszédprodukció fejlesztésének egyik megoldása a fonológiai tudatosság fejlesztése, megelőzve az elmaradást, ha a spontán fejlődés nem bizonyul hatékonynak. A motiváció eszköze a fonomimika, a mozgás élménye, amely a motoros emlékezetre támaszkodva meggyorsítja a felidézést, javítja az ujjmozgást és motivál. Fejlesztő kísérletünk hatékonyságának eredményeivel kívánjuk igazolni hipotéziseinket. Egy következetesen felépített programmal adtunk az óvodapedagógusok kezébe. Egy olyan fejlesztő programot, amelynek logopédiai jellegű szakmai garanciája biztosított. A hatékonysági mutatók ismeretében tréninget szervezünk érdeklődő óvodapedagógusoknak, megismertetve a fonológiai hatékonyság és a fonomimika legfőbb ismérveit, alkalmazási feltételeit és lehetőségét.
A kutatás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült (BO/00694/25/2).
Kulcsszavak: mérés és fejlesztés, fonológiai tudatosság, fonomimika

Ferencsikné Szabó Andrea
Rendszerszintű problémák a sajátos nevelési igényű gyermekek jogérvényesülésében ombudsmani jelentések tükrében

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK
Gyógypedagógia alapszak, levelező tagozat, másodéves hallgató
ferencsikne.szabo.andrea@gmail.com

A sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek jogainak érvényesülése kiemelt jelentőségű gyermekjogi és oktatáspolitikai kérdés. Bár a hazai és nemzetközi jogi szabályozás széles körű garanciákat biztosít az érintett gyermekek számára, az ombudsmani vizsgálatokban a jogok gyakorlati érvényesülése számos esetben nehézségekbe ütközik.

A kutatás célja annak feltárása, hogy milyen rendszerszintű problémák jelennek meg a különleges bánásmódot igénylő gyermekek jogérvényesülésével kapcsolatban az ombudsmani jelentésekben. A kutatás dokumentumelemzés módszerével valósul meg, amelynek során az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala által közzétett, sajátos nevelési igényű gyermekeket érintő jelentések kerülnek feldolgozásra.

Az elemzés középpontjában olyan tématerületek állnak, mint a szakemberhiány, a fejlesztő foglalkozásokhoz való hozzáférés, az inkluzív oktatás feltételei, az egyenlő bánásmód követelménye, a gyermekek neveléshez, oktatáshoz való jogának sérülése. A dokumentumok tematikus elemzése lehetőséget teremt a visszatérő problémák és mintázatok azonosítására, valamint annak vizsgálatára, hogy ezek milyen módon befolyásolják az érintett gyermekek jogainak gyakorlati érvényesülését.

A kutatás rámutat azokra a rendszerszintű akadályokra, amelyek befolyásolják a sajátos nevelési igényű gyermekek jogainak gyakorlati érvényesülését. Az eredmények hozzájárulhatnak a jogérvényesülés hazai sajátosságainak mélyebb megértéséhez, valamint olyan fejlesztési lehetőségek azonosításához, amelyek elősegíthetik a sajátos nevelési igényű gyermekek számára az oktatási és fejlesztő szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény, neurodiverzitás, inkluzív nevelés, ombudsmani jelentések, jogérvényesülés, dokumentumelemzés

Fodor Richárd –Fekete Áron
Mohács 500 Dialogue – Nemzetközi történelemdidaktikai mintaprojekt

Fodor Richárd

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet, tanársegéd

fodor.richard@btk.ppke.hu

Fekete Áron

Selye János Egyetem, Óvó-és Tanítóképző Tanszék, egyetemi adjunktus

feketear@ujs.sk

Előadásunk célja a Mohács 500 Dialogue magyar–török kutatási és diák-együttműködési projekt bemutatása, valamint tapasztalatainak történelemdidaktikai értelmezése. A mohácsi csata ötszázadik évfordulójához kapcsolódó, tizenkét hónapos program az MCC Tanuláskutató Intézet, az MCC Középiskolás Program és a törökországi TEV İnanç Gimnázium együttműködésében valósult meg. Tizenhat középiskolás diák négy vegyes kutatócsoportban vizsgálta a magyar és a török történelem közös metszéspontjait, pedagógusok, egyetemista mentorok, történészek és történelemdidaktikai szakemberek támogatásával. A kutatások a mohácsi csata kommunikációs és döntéshozatali kérdéseire, Bécs 1683-as ostromának diplomáciai és hírszerzési összefüggéseire, a korai türk–magyar kulturális kapcsolatokra, valamint az 1849 utáni magyar emigráció oszmán birodalmi történetére és emlékezetére irányultak.

A projekt a forrásalapú kutatást, a multiperspektivikus megközelítést és a nemzetközi együttműködésen alapuló tanulást kapcsolta össze. A résztvevők történeti és kutatásmódszertani műhelyfoglalkozásokat követően, online csoportmunkában és személyes találkozások során fogalmazták meg kérdéseiket, vetették össze forrásaikat és alakították ki érvelésüket. A közös munka célja az eltérő nézőpontok és értelmezési hagyományok megismerése, kritikai vizsgálata és párbeszédbe állítása volt, az egységes történelmi narratíva kialakításának igénye nélkül. A diákok angol nyelvű tanulmányokat, kutatási posztereket és konferencia-előadásokat készítettek. Írásaik olyan tanulmánykötetben jelentek meg, amely magyar és török történészek munkái mellett a két ország történelemoktatását és Mohács tankönyvi megjelenítését összehasonlító elemzést is tartalmaz.

Az előadás a megvalósítás folyamatán és az elkészült munkákon keresztül tárgyalja a nemzetközi program pedagógiai lehetőségeit és nehézségeit. Kiemelten foglalkozik a kutatási kérdések megfogalmazásával, a forráskritikával, a történeti bizonyítékok és értelmezések megkülönböztetésével, valamint az eltérő nemzeti emlékezeti hagyományokkal való találkozással. Arra keressük a választ, hogy e munkaforma milyen feltételek mellett támogathatja a történelmi és kritikai gondolkodást, az interkulturális együttműködést és a közös múlt árnyaltabb megértését, továbbá mely tapasztalatai hasznosíthatók más középiskolai projektekben.

Kulcsszavak: Mohács 500 Dialogue; nemzetközi diákprojekt; twinning; multiperspektivitás; történelmi gondolkodás

Forgách Hajnalka
Ghyczy Ignác gyermekeinek tankönyvei az Országgyűlési Könyvtár Ghyczy-gyűjteményében

Országgyűlési Könyvtár, könyvtáros
hforgacs@gmail.com

Ghyczy Ignác (1799–1870) könyvgyűjtő, országgyűlési képviselő nyelvileg és tematikailag rendkívül gazdag és összetett, mintegy húszezer kötetből álló, enciklopédikus jellegű, jómódú birtokos köznemesi (bene possessionatus) családi magánkönyvtárat gyűjtött össze, amelyet halála után két évvel, 1872-ben gyermekei a Képviselőházi Könyvtárnak adományoztak. Ez a hagyaték képezi az Országgyűlési Könyvtár alapját.

A kötetekben található tulajdonosi bejegyzések, könyvkereskedői exlibrisek és előfizetési névlisták, valamint a releváns levéltári források vizsgálata során, amit a doktori disszertációm elkészítéséhez végeztem el, fény derült arra, hogy a könyv- és hírlapgyűjteményben Ghyczy Ignác gyermekeinek a tankönyvei is megtalálhatók.

Ghyczy Ignác fiaihoz írt leveleiből kiderül, hogy rendkívüli figyelmet fordított arra, hogy tanulmányaikban sikeresen haladjanak előre. Ezt a tanulásközpontú értékrendet olyannyira meggyőzően adta át gyermekeinek, hogy egymáshoz írt leveleikben ők is ugyanerre biztatták egymást.

Tanulmányi sikereik előmozdítása céljából Ghyczy Ignác számos tankönyvet vásárolt fiai, Ghyczy Béla (1827–1911), Ghyczy Imre (1828–1910) és Ghyczy Dénes (1840–1925) számára. Ezt a kötetekben található posszesszorbejegyzések és a vonatkozó levéltári források támasztják alá. Találhatók azonban Ghyczy-gyűjteményben olyan tankönyvek, oktatási segédkönyvek is, amelyek ugyan tulajdonosi bejegyzéseket nem tartalmaznak, ám megjelenési évük alapján arra következtethetünk, hogy minden bizonnyal nem magának, hanem valamelyik gyermekének vásárolta meg a már középkorú Ghyczy Ignác. Az előadásban mindezeket a tankönyveket szeretném bemutatni abból a szempontból is, hogy mely tanulmányaikhoz forgathatták haszonnal Ghyczy Ignác leszármazottjai.

Kulcsszavak: művelődéstörténet, könyvtártörténet, oktatástörténet, tankönyvek, 19. század

Fülöp Zsolt

Az Early Algebra irányzat és a háromlépcsős modell: közös célok, eltérő utak az aritmetikától az algebráig

Károli Gáspár Református Egyetem, Pedagógiai Kar, egyetemi adjunktus
fulop.zsolt@kre.hu

Az algebra tanításának egyik meghatározó kérdése, hogyan támogatható az aritmetikai gondolkodásról az algebrai gondolkodásra való átmenet úgy, hogy az algebra a tanuló számára érthető matematikai reprezentációként jelenjen meg. Az utóbbi évtizedekben erre a problémára több országban az Early Algebra irányzata adott választ. Ennek lényege, hogy az algebrai gondolkodás egyes elemeinek fokozatos beépítése már az alsó tagozaton történjen meg. Ennek a megközelítésnek a középpontjában olyan tevékenységek állnak, mint a sorozatok képzési szabályainak felismerése, az általánosítás, a relációk vizsgálata és a funkcionális gondolkodás. A háromlépcsős modell hasonló problémára keres más jellegű választ. Kiindulópontja az a tapasztalat, hogy az algebra tanulásának egyik nehézsége nem önmagában a szimbolikus algebra elsajátítása, hanem az aritmetikai, procedurális gondolkodásról a kapcsolatokban és struktúrákban való gondolkodásra történő átmenet. A modell három, egymásra épülő megközelítést kapcsol össze: a hamis feltételezések módszerét, a függvénytani megközelítést és az algebrai módszereket.

Az előadás célja annak vizsgálata, hogy az Early Algebra és a háromlépcsős modell között milyen didaktikai kapcsolódási pontok azonosíthatók, és melyek azok a lényeges különbségek, amelyek miatt a két megközelítés nem tekinthető egymás alternatívájának. A háromlépcsős modell több olyan gondolkodási elemet is alkalmaz, amely az Early Algebra számára is meghatározó. A két megközelítés között azonban lényeges különbség van alkalmazásuk oktatási szakaszában és didaktikai szerepében: míg az Early Algebra már az alsó tagozattól kezdve, fokozatosan építi az algebrai gondolkodás elemeit, addig a háromlépcsős modell elsősorban a 7. évfolyamon jelentkező, aritmetikáról algebrára történő átmenetet könnyíti meg. Míg az Early Algebra átfogó pedagógiai irányzatként az algebrai gondolkodás korai és fokozatos fejlesztését célozza, addig a háromlépcsős modell konkrét, egymásra épülő didaktikai stratégiát kínál az aritmetikai gondolkodásról az algebrai gondolkodásra történő átmenet támogatására. A két megközelítés közös, illetve eltérő sajátosságainak feltárása egyaránt hozzájárulhat az algebra tanítását támogató didaktikai lehetőségek pontosabb feltárásához.

Kulcsszavak: procedurális gondolkodás, strukturális gondolkodás, regula falsi módszere, függvénytani megközelítés, Early Algebra irányzat.

Gara Katalin

Túl a diagnózison-rögös utak a valós tanulási siker érdekében

KKZKÁI Toldi Lakótelepi Tagiskolája tagintézményigazgató-helyettes
zizigara@gmail.com

Jelen előadás egy nagyvárosi együttnevelő iskola összetett pedagógiai kihívásait foglalja össze a tipikus és az atipikus fejlődésű tanulók szempontjából. Vizsgáljuk azt, hogyan valósíthatók meg az alapvető didaktikai-pedagógiai-nevelési alapelvek, milyen módszertani lehetőségei vannak a többségi iskolában tanító pedagógusnak annak megvalósítására, hogy a tanítási óra leghatékonyabban érje el céljait az alfa vagy „IPad" generáció oktatása során. Számba vesszük, hogyan tudnak megküzdeni a pedagógusok azzal a feladattal, hogy digitális bevándorlóként (a pedagógusok átlagéletkora az intézményben 45,2 év) az okoskütyük tabletek-telefonok, az internet világába született SNI, BTMN diagnózissal rendelkező, fejlesztésre szoruló gyerekek számára vonzóvá vagy legalábbis elviselhetővé tegyék a tanulással töltött időt. Feladatuk, hogy a diagnózis kézhezvétele után biztonságos támaszt tudjanak nyújtani a gyógypedagógusokkal együttműködve mind a szülőnek, mind a gyermeknek. A diagnózis felállítása korlátozza ugyan a gyereket és a szülőt is, de annak hiányában az oktatásban nem látszik, valójában kinek van szüksége speciális fejlesztésre. Egy osztályban ugyanakkor ma már nem csak azokkal a gyerekekkel kapcsolatban jelentkezik nagy mértékű kihívás, akik diagnózissal rendelkeznek.
Az előadás kitér azokra a problémákra, amelyekkel szembe kell nézni az iskola mindennapjaiban: intézményünk tanulólétszámának közel negyede rendelkezik szakértői véleménnyel. Emelkedik a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartászavarral, beszédfogyatékossággal és az autizmus spektrum zavarral élő tanulók száma. Az osztálylétszámok magasak. Mindezt fokozza, hogy az osztálytanítók és a szaktanárok nem rendelkeznek gyógypedagógiai előtanulmányokkal, vagy rendszerszintű speciális képzettségekkel, ebből adódóan munkájuk során komoly módszertani nehézségekkel és fokozott stresszel szembesülnek. A szülők is nagy nyomást helyeznek a pedagógusokra. Érzékelhető a demográfiai csökkenés, a városban több óvodai csoport működése a tanévben már szünetel. Az előadásban azok a gyakorlati kérdések kerülnek összefoglalásra, melyek a szakértői vélemény kézhezvétele utáni időszakban leggyakrabban felmerülnek szülőben-pedagógusban-tanulóban egyaránt.
Kulcsszavak: sajátos nevelési igény, módszertani kihívások, szakértői vélemény

Gombocz Orsolya

A múzeumról, a tanárrá válás folyamatának egy lehetséges pedagógiai erőforrásáról

Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK
Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet, egyetemi docens
gombocz.orsolya@btk.ppke.hu

A pedagógus személyiségének szimbolikus megjelenítésében gyakran használjuk a magvető szerepet. A tanár mint a kultúra képviselője, hordozója magokat vet földműves módjára, a kultúra magjait. A tanárrá válás, a „másik oldalra állás" gondolkodásváltást, felelősségvállalást jelent a tanítványokért és egyúttal a kultúráért is. Ebben az értelmi és érzelmi változásban fontos szerepe lehet a kulturálódás egy erős hatású intézményének, a múzeumnak. A pedagógusképzés egyik meghatározó célja, hogy a hallgatók szakmai kompetenciáinak fejlesztése mellett támogassa személyiségük tudatos formálódását, önismeretük és reflektív gondolkodásuk fejlődését. E folyamatban a múzeum sajátos tanulási és kulturális térként jelenhet meg, amely, túl azon, hogy a tárgyi tudás bővítésének helyszíne is, lehetőséget biztosít a pedagógusjelölt számára az önmagával, másokkal és a kulturális örökséggel való találkozásra. A múzeum továbbá alkalmas a pedagógusjelölt kulturális identitásának és értékorientációjának tudatosítására is. A kulturális örökséggel való kapcsolat révén a hallgató nemcsak saját kulturális beágyazottságát ismerheti fel, hanem azt is megtapasztalhatja, milyen felelősséggel jár a kultúra közvetítése a következő generációk számára. A múzeumok és a kultúra iránti érdeklődést gyermek- és fiatalkorban kell megalapozni, ebben fontos szerep hárul a pedagógusra, hiszen a családoknak csak egy része tud a kultúraközvetítésnek ezen a területén kielégítő módon teljesíteni. Múzeumi élményben azonban csak az a pedagógus tudja részesíteni tanítványát, akinek van igénye a múzeumlátogatásra, és aki maga is jártas ezen a téren. Fontosnak tartjuk tehát, hogy ez, a pedagógussá válás folyamatában számtalan célt szolgáló intézmény képzésünkben már a kezdetektől kellő hangsúlyhoz jusson. Munkánk a múzeum kínálta extrakurrikuláris lehetőség kihasználásával kapcsolatos tapasztalatainkról és tanár szakos hallgatóink múzeumról alkotott véleményéről és élményeiről számol be.
Kulcsszavak: tanárképzés, kultúra, múzeum, felelősségvállalás, tanárjelölt

Gyarmathy Éva

Tapasztalat alapú tudás és a neurodiverzitásra érzékeny tanulási környezet a tanítóképzésben

Apor Vilmos Katolikus Főiskola, egyetemi tanár
gyarmathy.eva@avkf.hu

A Főiskola felsőoktatás pedagógiai megújulását szolgáló „Apor Lépés” projekt keretében az „Atipikus fejlődés” kurzus módszertani fejlesztése arra épült, hogy a tanítónak készülő diákok saját élményen keresztül ismerjék meg a tapasztalat alapú tudásépítés lehetőségeit. A képzés megújítását a megváltozott kulturális és infokommunikációs környezet indokolja: a diákok figyelmi terjedelme rövidült, az elméleti órák hatékonysága csökkent, miközben a gyakorlati, aktivitást igénylő feladatokban jól teljesítenek. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a diákok a gyakorlati megoldásokat nem kötik össze az elméleti fogalmakkal, így a tudás nem mélyül el, és sokszor a korábbi oktatási szocializáció mintázatai irányítják a gondolkodást. Emellett egyre több diáknál jelennek meg neurodivergens sajátosságok, amelyekre a képzésnek érzékenyen kell reagálnia.

Az általunk átalakított kurzus tanulási környezete megkönnyítette a diákoknak az elméleti anyag tanulását, miközben mintát adott a 21. századi pedagógiai gyakorlat formálásához. A tanulási agilitás, a gyors, adaptív tanulási válaszkészség beépítése a felsőoktatási folyamatokba növeli a diákok alkalmazkodóképességét, és felkészíti őket a gyorsan változó oktatási környezetre. A módszertan a háromszintű tanulási modellre épül: 1) szabad kalandozás, tapasztalat, 2) módszeres tanulás, a tudás stabilizálása, 3) értő alkotás, transzferálható tudás formálása.

A diákok saját élmény során tapasztalhatták meg a neurodiverzitás következményeit és a tevékenységalapú feladatok hatását. A módszeres tanulást fogalomtár támogatta, amelyet játékos helyzetekben mélyítettek el, majd különböző kontextusokban alkalmaztak. Az önirányított tanulást a tesztelve tanulás segítette, amely lehetővé tette a saját ütemű haladást és a fejlődés tudatos követését.

A félév végén a diákok értékelték a bevezetett módszereket, és a visszajelzések alapján tovább finomítottuk a kurzust. Az újabb csoport már lényegesen magasabb szinten volt képes értelmezni a gyakorlatot, mint azok, akik korábban kizárólag elméleti keretben tanultak. A diákok interjús és kérdőíves visszajelzései egyaránt megerősítették a módszertani megújulás hatékonyságát és szakmai eredményességét.

Kulcsszavak: tanítóképzés, tapasztalat alapú tudás, neurodiverzitás, tanulási agilitás

Gyertyánfy András

Mit jelent a tevékenységközpontú történelemtanítás?

PTE BTK Történettudományi Intézet, adjunktus
gyertyanfy.andras@pte.hu

A tevékenységközpontúság bevett fogalom a hazai történelemdidaktikai szakirodalomban és a történelem tanterveiben. Az előadás elsődleges célja a koncepció jelentésének vizsgálata. A fogalom eredete kettős. Történelemelméleti síkon a történelemtanulás tárgyának, a múltnak a megismerhetőségével kapcsolatos. A történelem tantárgy sajátos abban a tekintetben, hogy – más tantárgyaktól eltérően – a tanulók nem szerezhetnek közvetlenül tapasztalatokat a tanulás tárgyáról. A múlt elmúlt, tehát már nem létezik, ezért megismerése csak közvetetten, médiumokon (más néven: forrásokon) keresztül lehetséges. A tevékenységközpontúság, annak eredeti értelme szerint, ezt az episztemológiai „szakadékot" kívánja csökkenteni a médiumok tárgyi/testi érzékelésének lehetővé tétele által, vagyis tárgyi emlékekkel, épületekkel, oklevelek eredeti példányaival stb. történő találkozás útján, illetve másodlagosan a történelem utólagos, testi aktivitással történő megjelenítése, például szerepjáték vagy szimulációs játék által. A két út közös pontja, hogy a tanulás nem pusztán gondolati úton történik – a „tevékenység", helyesebben a „cselekvés" szó tehát a koncepcióban a steril „gondolkodás" ellentéte. Más kérdés, hogy a cselekvés önmagában, reflexió nélkül nem eredményez történelemtanulást. A koncepció eredeti jelentésére rakódott rá a reformpedagógiai értelmezés, aminek a révén a tevékenységközpontúság fogalmát gyakran az önálló tanuló munka szinonimájaként kezelik, tehát olyan tevékenységeket is ide értenek, amelyek tisztán gondolatiak, például tesztfeladatok megoldása vagy fogalmazás írása. Ez által viszont elhomályosul a koncepció episztemológiai gyökere; ezt jelzi a „cselekvés" szó felváltása is az egyszerű aktivizmusra utaló „tevékenység" fogalmával. Az előadás második, közvetett célja, hogy a közvetlen tanulságok alapján felhívja a figyelmet a történelemdidaktika fogalomtárának történelemelméleti beágyazottságára, ez által a történelemelmélet kulcsszerepére a tudományágban és annak oktatásában.

Havasi-Kovács Helga

A történeti kontextus szerepe az új szóalak–referens kapcsolatok kialakításában atipikus nyelvi fejlődés esetén

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Intézet

Az új szavak elsajátításakor a gyermek a szó és referense közötti kapcsolat mellett a tanulási helyzet más elemei között is asszociációkat alakíthat ki. Knabe és Vlach (2023) eredményei szerint a személyhez és a helyszínhez kötődő információk a szó–referens kapcsolat későbbi előhívását is segíthetik. Korábbi, tipikusan fejlődő óvodásokkal végzett pilotvizsgálatunkban a történetbe ágyazott feltételben a gyermekek a felidézési és a rámutatásos azonosítási feladatban egyaránt több helyes választ adtak, mint történeti kontextus nélkül (Havasi-Kovács 2026). A szabad felidézés átlaga 1,6, illetve 1,0, a rámutatásos azonosításé 4,2, illetve 2,0 volt. A kilencfős minta miatt az eredmények feltáró jellegűek.

Ebből kiindulva jelen kutatásunkban arra keressük a választ, hogy atipikus nyelvi fejlődésű óvodáskorú gyermekeknél is kimutatható-e különbség a két tanulási feltétel között. Nyelvfejlődési zavar esetén az új szóalak feldolgozása és megtartása nehezített lehet (Kas–Lukács 2020). Storkel és munkatársai (2017) vizsgálatában a szóval való találkozások számának növelése egy bizonyos pontig javította a szótanulási teljesítményt. A vizsgálatban magyar fonotaktikai szabályokhoz illeszkedő álszavakat és korábban nem látott képi referenseket használunk. A szó–referens párok az egyik feltételben egy gyermekeknek szánt kitalált mese részeként, a másikban történeti kontextus nélkül, jelzős szerkezetekben jelennek meg. A célszavak mindkét feltételben azonos számban fordulnak elő. Az elsajátítást szabad felidézési és rámutatásos azonosítási feladatokkal mérjük. Az azonnali mérést késleltetett próba követi, így a kezdeti tanulás mellett a szó–referens kapcsolatok megtartása is vizsgálható. A vizsgálat része egy szülőknek szóló háttérkérdőív is, mely kitér a gyermek nyelvi hátterére, továbbá olvasási és mesehallgatási szokásaira.

Kulcsszavak: szóelsajátítás, álszótanulás, történeti kontextus, atipikus nyelvi fejlődés, szó–referens kapcsolat

Hok Andrea

Változó tanulási szükségletek – változó pedagógiai válaszok
Az állatasszisztált pedagógia mint köznevelési innováció és a pedagógusképzés új lehetősége

független kutató
hokandrea1@gmail.com

A gyermekeket körülvevő társadalmi, kulturális és technológiai környezet átalakulása, valamint a tanulói szükségletek heterogenitása új kérdéseket vet fel a köznevelés számára. A figyelem, az önszabályozás és az eltérő tanulási sajátosságok pedagógiai kezelése indokolttá teszi olyan tanulásszervezési formák vizsgálatát, amelyek a közvetlen tapasztalatszerzésre, a cselekvésre, a mozgásra és a társas kapcsolatokra is építenek. Az előadás az állatasszisztált pedagógiát (Animal-Assisted Education, AAE) e lehetséges pedagógiai válaszok egyikeként értelmezi, különös tekintettel a mozgásos, cselekvéses és tapasztalati tanulás összekapcsolására.

A vizsgálat gyakorlati keretét a SzárnyaLó Tanulás Program köznevelési megvalósítása adja. A program sajátossága, hogy az állatasszisztált pedagógiát többségi köznevelési környezetben, óvodai és iskolai csoportok rendszeres pedagógiai tevékenységének részeként alkalmazza; a részvétel nem diagnózishoz vagy terápiás indikációhoz kötött. A program elsősorban lovak bevonásával valósul meg, szakmai megközelítésében főként a lóasszisztált tanuláshoz (Equine-Assisted Learning, EAL) kapcsolódik. A 2024/2025-ös tanévben indult program heti rendszerességgel működik; az első két tanév során összesen 120 gyermek vett részt benne. A program a 2026/2027-es tanévben harmadik tanévében folytatódik, az előzetes felmérések alapján mintegy 60 gyermek részvételével. A vizsgálat arra irányul, hogy a kezdeményezés rendszeres köznevelési gyakorlattá válása milyen pedagógiai és intézményi kérdéseket vet fel, továbbá milyen pedagógusi szerepeket és kompetenciákat igényel.

A vizsgálat további kérdése, miként válhat a köznevelési gyakorlatban kialakuló innováció rendszerezett és átadható módszertani tudássá. A gyakorlati tapasztalatok pedagógus-továbbképzésben, majd felsőoktatási pedagógusképzésben történő megjelenése lehetőséget teremt a köznevelési innováció és a pedagógusképzés kölcsönhatásának vizsgálatára. Az előadás tágabb neveléstudományi kérdése, hogy a változó tanulási szükségletekre a köznevelésben kialakuló pedagógiai válaszok miként járulhatnak hozzá a pedagógusok szakmai felkészítésének és a pedagógusképzés tartalmi megújulásához.

Kulcsszavak: tanulási szükségletek; állatasszisztált pedagógia; lóasszisztált tanulás; pedagógiai innováció; pedagógusképzés

Horváth Mariann –Juhász Márta Klára
Történetmesélés, -írás és a böngésző könyvek: a nyelvi kompetencia fejlesztésének lehetőségei

Horváth Mariann
PPKE BTK Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet, egyetemi tanársegéd
horvath.mariann@btk.ppke.hu
Juhász Márta Klára
PPKE BTK Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet, egyetemi docens
juhasz.marta@btk.ppke.hu

A történetek elmesélése, írása és a böngésző könyvek összekapcsolása olyan komplex módszer, amely támogatja a gyermekek nyelvi és kommunikációs készségeinek fejlődését, valamint történetalkotási és önkifejezési képességeik kibontakozását. E tevékenységek ösztönzik a képzelet, a kreativitás és az alkotókészség fejlődését, miközben aktív nyelvhasználatra és önálló gondolatalkotásra késztetik a gyermekeket. Az előadás célja annak bemutatása, hogy a böngésző könyvek hogyan alkalmazhatók egy olyan élményalapú nyelvtanulási folyamatban, amely a gyermekek aktív részvételére, nyelvi önkifejezésére és kreatív tevékenységére épít.
A mesélés során meghatározó szerepet kapnak a beszéd szupraszegmentális elemei, melyek a születendő történetnek sajátos atmoszférát kölcsönöznek. A szereplők megszemélyesítése, hangjuk és cselekvéseik érzékletes megjelenítése elősegíti a történet átélését és fenntartja a gyermekek figyelmét. A történetek hallgatása lehetőséget teremt a nyelvi minták, narratív struktúrák és történetmesélés sajátosságainak megtapasztalására, ezáltal támogatva a szókincs, a hallás utáni szövegértés, valamint a nyelvi és kommunikációs készségek fejlődését.
A történetírás során a befogadói szerep alkotói tevékenységgel egészül ki. A gyermekek saját szereplőket, eseményeket és cselekményszálakat hozhatnak létre, miközben gondolataikat nyelvileg strukturált formába rendezik. A történetalkotás így egyszerre válik a kreativitás, a fantázia, a narratív gondolkodás és az írásbeli önkifejezés gyakorlásának eszközévé.
A tavaszi, nyári, őszi, téli és éjszakai tematikájú böngésző könyvek gazdag vizuális környezete remek kiindulópontot biztosít a történetalkotáshoz. A képeken megjelenő szereplők, események és apró részletek megfigyelése ösztönzi a gyermekeket arra, hogy összefüggéseket keressenek, kérdéseket fogalmazzanak meg, következtetéseket vonjanak le és saját történeteket hozzanak létre.
Az előadás a böngésző könyvek sokoldalú módszertani felhasználását helyezi középpontba, különös tekintettel a meséléshez és történetalkotáshoz kapcsolódó drámapedagógiai lehetőségekre. Mindezt különböző játékok (pl. Dominó, Nanu, Dobble, Matchify) alkalmazása egészíti ki, szemléltetve, miként válhat a nyelvi fejlesztés kreatív, játékos és élményközpontú folyamattá.
Kulcsszavak: történetmesélés, történetírás, böngésző könyv, nyelvi fejlesztés, nyelvi kompetencia

Horváth Mariann

Tanulói kompetenciák fejlettségének megítélése alap- és középfokú oktatási intézményekben

PPKE BTK Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet, egyetemi tanársegéd
horvath.mariann@btk.ppke.hu

Az iskola egyik meghatározó feladata a tanulók olyan kompetenciáinak fejlesztése, amelyek az iskolai eredményesség mellett a társas kapcsolatok kialakításában, a közösségi részvételben és a mindennapi élethelyzetekhez való alkalmazkodásban is jelentős szerepet töltenek be. A kommunikációs, emocionális és szociális kompetenciák, valamint az együttműködési és konfliktuskezelési készségek fejlettsége egyaránt befolyásolhatja a tanulók kortárskapcsolatait, az osztálytermi interakciókat és a tanulási folyamatban való részvételt. E területek támogatásában a pedagógusok tapasztalata, szerepe kiemelkedő.

Az előadás célja annak feltárása és bemutatása, hogy a gyakorló pedagógusok miként ítélik meg a tanulók különböző kompetenciáinak fejlettségét. A vizsgálat középpontjában a tanulók kommunikációs, emocionális és szociális kompetenciáinak, valamint együttműködési és konfliktuskezelési készségeinek pedagógusi megítélése áll. Kitérek arra is, hogy a tanítók, tanárok értékelése összefüggést mutat-e a válaszadók egyes szakmai jellemzőivel.

A kutatás mintáját alapfokú és középfokú nevelési-oktatási intézményekben dolgozó, aktív pedagógusok alkották. Az adatfelvétel során a résztvevők egy kérdőívet töltöttek ki a Google Kérdőív felületén. Az eszköz egyrészt a pedagógusok demográfiai adatait, a vizsgált kompetenciákhoz tartozó Likert-skálás kérdéseket, valamint szakmai elmélyülést célzó nyitott kérdéseket tartalmazott. Az adatfelvétel 2025.07.01. és 2025. 09.30. között történt.

A vizsgálat eredményei (N=691) hozzájárulhatnak annak pontosabb megértéséhez, hogy a pedagógusok mely kompetenciaterületeket érzékelik megfelelően fejlettnek, illetve mely területeken látnak nagyobb fejlesztési szükségletet. A pedagógusi tapasztalatok feltárása egyúttal támpontot nyújthat az intézményi kompetenciafejlesztő gyakorlatok, pedagógiai programok és célzott fejlesztési beavatkozások tervezéséhez. A kutatás további jelentőségét adja, hogy az eltérő oktatási szinteken dolgozó pedagógusok tapasztalatainak összevetésével árnyaltabb képet kaphatunk a vizsgált kompetenciák iskolai megjelenéséről és fejlesztésének lehetséges hangsúlyairól.

Kulcsszavak: tanulói kompetenciák, iskolai kommunikáció, kommunikációs kompetencia, emocionális kompetencia, szociális kompetencia, együttműködés, konfliktuskezelés

Horváth Péter László – Ámontné Szőke Bernadett – Cziráki Zsolt – Nagy Mariann:
Értelmi sérült ember mint oktató a felnőttképzésben

Horváth Péter László
Apor Vilmos Katolikus Főiskola, főiskolai docens,
Ámontné Szőke Bernadett
Apor Vilmos Katolikus Főiskola, szakmódszertant oktató tanár,
Cziráki Zsolt
Értelmi Fogyatékosok Csongrád Megyei Érdekvédelmi Szervezete, önérvényesítő
Nagy Mariann
Értelmi Fogyatékosok Csongrád Megyei Érdekvédelmi Szervezete, önérvényesítő
horvath.peter@avkf.hu
amontne.bernadett@avkf.hu

Bár a fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény rögzíti az értelmi sérült emberek jogát az érthető információhoz, a jog nehezen érvényesíthető, mert a gyakorlatban kevés a képzett értelmi sérült ellenőr, aki validálhatná a könnyen érthető anyagokat – különösen a határon túli magyar közösségekben.

Ezért szerveztük meg a „Könnyen érthető? Képzéssel elérhető!” című, 22 órás, felnőttképzési tanfolyamot Szerbiában és Szlovákiában. Ilyen, a Felnőttképzési Adatszolgáltatási Rendszerben nyilvántartott képzéssel jelenleg kizárólag a szegedi székhelyű Értelmi Fogyatékosok Csongrád Megyei Érdekvédelmi Szervezete rendelkezik. A programot a TEMPUS Közalapítvány támogatta ERASMUS+ mobilitási program keretében (azonosító szám: 2024-2-HU01-KA122-ADU-000283194).

Az ENSZ-egyezmény továbbá rögzíti azt is, hogy az értelmi sérült személyeknek joguk van ahhoz, hogy a legkülönbözőbb szerepekben vegyenek részt a társadalom életében. Erre figyelemmel a felnőttképzési program újdonsága az volt, hogy a képzésben oktatóként vett részt 2 olyan értelmi sérült személy (Nagy Mariann és Cziráki Zsolt), akik a szegedi szervezetnél elvégezték az érthetőség ellenőrzésére felkészítő tanfolyamot, és több éves tapasztalatuk van a könnyen érthető kiadványok érthetőségének validálásában is. Valójában azt tudják tanítani, amit a gyakorlatban csinálnak.

Az értelmi sérült oktatók tartották meg a felvételi beszélgetést, bonyolították le a képzést és a vizsgát is. Ámontné Szőke Bernadett és dr. Horváth Péter László, mindketten gyógypedagógusok, gyakorlatilag Nagy Mariann és Cziráki Zsolt társoktatójaként, támogatójaként voltak csak jelen.

Mariann és Zsolt érdemi oktatói szerepre való felkészülése a mobilitási programot megelőzően, illetve a mobilitási program időszakában történt. Kiemelt hangsúlyt fektettünk arra, hogy az értelmi sérült oktatók felkészüljenek a feladatok lépésről lépésre történő magyarázatára, a kérdések személyre szabására és helyes adagolására, a tanulói aktivitás folyamatos biztosítására. Ilyen módon – gyakorlatilag – személyre szabott „pedagógusképzésről” is beszélhetünk.

A tapasztalatok szerint az értelmi sérült oktatók jelenléte növelte az ugyancsak értelmi sérült felnőtt tanulók motivációját és hitelessé tette a képzést; ugyanakkor a támogatási rendszer (társoktatók, értelmi sérült tanulók számára adaptált, könnyen érthető tananyagok és oktatási segédanyagok) kulcsfontosságú volt a sikerhez.

Az eredmények alapján érdemes átgondolni a magyarországi pedagógusképzés megnyitásának lehetőségét az értelmi sérült emberek számára is, ahogyan ezt számos európai felsőoktatási program már megmutatta (pl. Ausztriában, Svájcban vagy Írországban).

kulcsszavak: értelmi sérült oktató, felnőttképzés, ERASMUS+ mobilitási program, könnyen érthető tananyag és oktatási segédanyag, „semmit rólunk, nélkülünk”

Hosszu Timea –Tóthné Aszalai Anett
A remény mint erőforrás a fogyatékos gyermek, a szülő és a szakember együttműködési terében

Hosszu Timea
Pázmány Péter Katolikus Egyetem VJNPI Gyógypedagógus-képző Tanszék, egyetemi docens
hosszu.timea@btk.ppke.hu
Tóthné Aszalai Anett
Pázmány Péter Katolikus Egyetem VJNPI Gyógypedagógus-képző Tanszék, egyetemi docens
tothne.aszalai.anett@btk.ppke.hu

A remény a gyógypedagógiában nem pusztán érzelmi vagy filozófiai fogalom, hanem a gyermek, a család és a szakember fejlődést támogató erőforrás. A 2025-ös szentév központi üzenete a remény volt. Különösen jól kapcsolható a korszerű gyógypedagógia szemléletéhez, amely a fogyatékos személyt nem hiányként, hanem teljes értékű, méltósággal rendelkező személyként szemléli, és a fejlődés lehetőségét, az elfogadást, a személyre szabott támogatást és a befogadást helyezi középpontba.

Az előadás azt vizsgálja, hogyan jelenik meg a remény a gyógypedagógiai folyamat különböző szereplőinek életében és együttműködésében. Snyder elmélete alapján a remény olyan kognitív-motivációs rendszerként értelmezhető, amelyben a személy egyszerre éli meg saját cselekvőképességét és keresi a céljaihoz vezető lehetséges utakat.

A diagnózist követő időszakban a családban megjelenhet a bizonytalanság, a szorongás és a reményvesztettség is. A gyógypedagógus ebben a folyamatban a remény újjáépítésének fontos szereplőjévé válik. A reális remény nem jelent sem csodavárást, sem a nehézségek elfedését, hanem az őszinteség és az együttérzés egyensúlyára, valamint megvalósítható, reális célokra épül.

Az előadás a gyermek perspektíváját is hangsúlyozza. A kis lépésekre bontott feladatok, a sikerorientált struktúrák, a pozitív visszajelzések és a kompetenciaélményt biztosító tevékenységek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a gyermek megtapasztalja saját hatékonyságát és azt, hogy cselekvéseinek, erőfeszítéseinek eredménye van.

A gyógypedagógus szakmai reménye nem naiv optimizmus, hanem a fejlődés lehetőségébe vetett, szakmai tudásra és kapcsolatra épülő hit. A gyermek, a szülő és a gyógypedagógus kölcsönhatásban áll egymással, és szerepvállalásuk a fejlesztő folyamatban egyfajta „közös térként” értelmezhető. Az előadás arra keresi a választ, miként válik a remény tudatosan vállalt szakmai erőforrássá, és hogyan járul hozzá egy elfogadóbb, támogatóbb és inkluzívabb gyógypedagógiai gyakorlat kialakításához.

Kulcsszavak: remény; gyógypedagógia; sajátos nevelési igény; szülői megküzdés; szakmai hit; kompetenciaélmény; inklúzió

Hős Orsolya
A keresztyén nyelvi rendszer megismerésének óvodáskori lehetőségei a Godly Play valláspedagógiai szemléletében

Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Doktori Iskola
doktorandusz, református lelkipásztor
hos.orsolya@gmail.com

A Godly Play Jerome W. Berryman által kidolgozott, Montessori pedagógiájára épülő valláspedagógiai szemléletének egyik központi fogalma a Christian language system, a keresztyén nyelvi rendszer. Berryman abból indul ki, hogy a kisgyermeknek már van tapasztalata Istenről, a vallási nevelés feladata pedig nem pusztán ismeretek közvetítése, hanem annak a nyelvnek a rendelkezésére bocsátása is, amelynek segítségével a gyermek megnevezheti és kifejezheti ezt a tapasztalatát.

A tanulmány azt vizsgálja, hogy az óvodáskorú gyermek számára mit jelent a keresztyén nyelvi rendszer megismerése, és ebben milyen szerepet kap a vallási tartalmak megismerése, a gyermek saját tapasztalata és a jelentésalkotás. Berryman elsődleges műveinek és a Godly Play releváns nemzetközi szakirodalmának elemzésével először röviden bemutatja a Godly Play valláspedagógiai koncepciójának azon elemeit, amelyek meghatározzák a gyermek és a vallási nevelés kapcsolatának értelmezését. Ezt követően tisztázza a keresztyén nyelvi rendszer fogalmát és annak alapvető formáit: a szent történeteket, a példázatokat, a liturgikus cselekvéseket és a kontemplatív/szemlélődő csendet.

Az elemzés középpontjában az áll, hogy ezek a nyelvi formák miként válhatnak hozzáférhetővé az óvodás gyermek számára. Ennek során a tanulmány figyelmet fordít az előkészített környezetre, az érzékszerveken, a mozgáson és a tárgyakkal végzett tevékenységen keresztüli tapasztalatszerzésre, a történetmondásra, a játékra, a wondering sajátos kérdezési módjára és a gyermek önálló alkotó tevékenységére. A tanulmány elméleti valláspedagógiai elemzés, nem a Godly Play eredményességének empirikus vizsgálatára vállalkozik.

Kulcsszavak: Godly Play; óvodáskor; keresztyén nyelvi rendszer; valláspedagógia; jelentésalkotás

Jakab Péter

Művészettörténet és történelem: tanári szakos hallgatók attitűdvizsgálata

egyetemi adjunktus (ELTE BTK Történeti Intézet), mb. vezetőtanár (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium)
jakab.peter.jozsef@btk.elte.hu

A művészettörténet egyetemi oktatása Henszlmann Imrével kezdődött a dualizmuskori Magyarországon, aki 1872-ben foglalta el katedráját az abban az évben létrejövő tanszéken. A tudományterület tanítása hosszú hagyományokra nyúlik vissza, elegendő e helyen a „Lajosok korára" (Fülep, Vayer, Németh) utalni. Miközben a szak az ELTE-n kívül is intézményesült a felsőoktatásban, a közoktatásban egyre hátrébb szorult: a 2026/2027. tanévben már érettségizni sem lehet belőle (a vizuális kultúra tantárgynak is csak emelt szinten része), noha az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyeken még önálló tantárgy. A szakirodalom és a napi tapasztalatok egyaránt abba az irányba mutatnak, hogy a vizuális információáradat és a mesterséges intelligencia korában lényeges lenne, hogy a tantárgy visszanyerje korábbi létjogosultságát. A történelem iskolai tanítása sem nélkülözheti azokat a képi forrásokat, amelyek elemzése hozzájárul ahhoz, hogy a diákok a maguk életkori szintjén differenciált és adekvát módon közelítsék meg a múltat. A múzeumpedagógia legújabb irányzatai, a történelemtanításban jelentkező multiperspektivikus szemlélet segítséget jelenthet ebben – feltéve, ha Clio tisztelői a többi múzsának is „helyet szorítanak" a Parnasszuson…
A pár éve megkezdett kutatás arra keresi a választ, hogy a történelemtanári pályára lépő hallgatók hogyan viszonyulnak a művészettörténeti ismeretekhez, azok alkalmazásához, illetve milyen módon válhatna hatékonyabbá szakmódszertani felkészítésük az egyetemen és az iskolai gyakorlatokon.
kulcsszavak: történelem, művészettörténet, tanítás, közoktatás, attitűd

Kapitány Ervin Pál
Komplex ellátási szükségletek a szakiskolában - (A pszichopedagógia szerepe a tanulásban akadályozott fiatalok támogatásában.)

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikis Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet, mesteroktató
1097 Budapest, Ecseri út 3.
kapitany.ervin@barczi.elte.hu

Az előadás középpontjában egy, a szakiskolai keretek között 2025-ben elsőként megvalósult pszichopedagógia szakirányos szakpedagógiai gyakorlat során felszínre került, fokozott szakmai figyelmet és beavatkozást igénylő problématerület áll. A tapasztalatok rámutatnak arra, hogy e képzési és ellátási színtéren is indokolt a pszichopedagógiai ellátás tudatos, szakszerű és rendszerszintű megtervezése és megszervezése. Mindez új szakmai irányokat, lehetőségeket és feladatokat jelöl ki mind a pszichopedagógia, mind a tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirány számára.

A szakiskolák tanulói populációjában az enyhe értelmi fogyatékosságot jelölő BNO F70.0 vezető diagnózis mellett gyakran jelennek meg további kórképek, így például az ADHD-ban (de más pszichés fejlődési zavarban) érintett tanulók is. A (re)habilitációs célú foglalkozások során tapasztalt viselkedéses tünetek, magatartási nehézségek és az ezekhez kapcsolódó szakmai kihívások egyértelműen alátámasztják, hogy a tanulási akadályozottságon túlmenően jelentős pszichopedagógiai vonatkozású kérdések és ellátási igények is megjelennek, mind a tanórai, mind a tanórán kívüli helyzetekben.

Ebben az életkori szakaszban, különösen a fejlődési platót elért tanulók körében, viszonylag kevesen részesülnek célzott kiegészítő terápiás vagy fejlesztő foglalkozásokban, amelyek az ADHD-t vagy más, enyhe értelmi fogyatékossággal komorbid állapotokat céloznák, noha ezek a pszichopedagógiai kompetencia körébe tartoznak. Ennek következtében az ilyen jellegű ellátások megszervezése és megvalósítása jellemzően a szakiskolák feladatává válik, ugyanakkor a jelenlegi gyógypedagógiai gyakorlatba, munkaszervezésbe és ellátási repertoárba ezek az elképzelések nehezen vagy egyáltalán nem illeszthetők be.

Az előadásban bemutatott elméleti anomáliák és a gyakorlati tapasztalatok egyaránt gondolatébresztő, illetve szakmai cselekvésre ösztönző impulzusokként szolgálhatnak a szakemberképzés és a mindennapi praxis számára. A szakiskolákban zajló gyógypedagógiai munka során a tanulásban akadályozottak pedagógiája és a pszichopedagógia bizonyos területeken kizárólag egymást kiegészítve és támogatva képes megfelelő ellátást biztosítani az érintett tanulók számára.

Kulcsszavak: szakiskola, pszichopedagógia, komorbiditás, ellátás, új feladatok

Katonáné Kutai Erika

A közösségformálás, az identitásteremtés és a ritualitás kapcsolatai az iskolában

Zöldliget Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Gimnázium
Középiskolai tanár, suli.kutaierika@gmail.com

Az iskolai közösségek jelentős szerepe a tanulók életében nem vitatható, számtalan tanulmány vizsgálja ezt a témát. A tanári gyakorlatban is megjelenik, a tanítási-tanulási folyamat meghatározó dokumentumai (pl.: az iskolák pedagógiai programja, házirendje stb.) jelölik ki feladatként a közösségépítést, közösségformálást.

Miért fontos a tanórákon belül megvalósuló oktatás és nevelés mellett az iskolák életében a közösség? Azért. mert egy közösséghez, csoporthoz való tartozás befolyásolja érzéseinket, gondolatainkat, hathat az önértékelésünkre „otthon érezhetjük magunkat a hasonlóság és a megértés nyújtotta boldogságban". (Eliot R. Smith – Diane M. Mackie – Heather M. Claypool, 2016: 278) Közösséghez tartozásunk hatást gyakorol arra, hogy miként tekintünk magunkra és másokra. Éppen ezért a közösségekhez kapcsolódó kutatáshoz szorosan kapcsolódik az identitás kérdésköre is, hiszen a közösségi tagságunk segít énünk meghatározásában, de egyúttal más emberekkel is összekapcsol, s ezáltal másoktól elválaszt. (Eliot R. Smith – Diane M. Mackie – Heather M. Claypool, 2016) Az identitásbiztosító tudást pedig a rítusok reprodukálják. (Assmann, Jan 1992/2018) A rítusoknak nemcsak a társadalom egészét illetően van szerepük, hanem a kisebb közösségekben is, úgy, mint a család (Neulinger, 2016) vagy az iskola (Kaposi József, 2009). Az iskolai közösségek ritualitást felmutató eseményei tehát sokkal nagyobb jelentőséggel bírnak, mint azt elsőre gondolhatnánk. Ezért került kutatásom fő fókuszába a ritualitás iskolai közegben való megjelenése. Az iskolai ünnepségek és hagyományok hordoznak rituális elemeket, így evidenciának is tűnhet, hogy az identitásrendszer infrastruktúrájaként is nevezhető rítusok az identitás karbantartására is szolgálhatnak, aminek hatásaként az iskolai közösségek működésének javulását várhatjuk.

Természetesen az előadás célja nem az, hogy az iskolai ünnepségek, hagyományok és más közösségi események rítusként értelmeződjenek, hanem egy olyan nézőpontváltásra ösztönöz, amely az iskolai közösségek eseményeinek szervezése során figyelembe veszi a ritualitás elemeit is, ezzel erősítve a közösségeket, a közösségek tagjainak Én- és Mi-tudatát.

Kulcsszavak: közösség, identitás, ritualitás

Kerepeczky Anett
Az ADHD-specifikus tanulási környezetet vizsgáló kérdőív adaptációjának módszertani lépései

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK
Gyógypedagógia alapszak, levelező tagozat, másodéves hallgató, EKÖP-ösztöndíjas
1512.anett@gmail.com

Az iskolai környezet sokféleképpen hat arra, hogy egy gyermek hogyan tud jelen lenni a tanulási helyzetekben. Ez különösen fontos ADHD-val élő tanulók esetében, akik számára a nem megfelelő környezeti ingerek vagy a tanterem fizikai elrendezése megnehezítheti a figyelem fenntartását és az iskolai feladatokhoz való alkalmazkodást. Az ADHD az egyik leggyakoribb idegrendszeri fejlődési zavar, a hazai köznevelésben becslések szerint mintegy 70 ezer tanulót érint. A témaválasztásom fő oka az, hogy nem elég csak azt vizsgálni, milyen nehézségekkel küzd egy tanuló, fontos annak a megértése is, hogy milyen környezet veszi körül, és az mennyire képes alkalmazkodni az egyéni szükségleteihez. Az EKÖP által támogatott kutatásom átfogó célja a hazai tanulási környezet vizsgálata, és egy UDL-alapú, költséghatékony javaslatcsomag kidolgozása, ami támogatást kínál a pedagógusoknak a sikeres együttnevelés megvalósításához.

A kutatás első lépése a Sensory Classroom Teacher Questionnaire, kérdőív (SCTQ) magyar nyelvű adaptációja. A H. Du Preez és C. M. Combrinck (2022) által kidolgozott, 24 tételes kérdőív kifejezetten pedagógusok számára készült. Az eszköz azokat a tantermi környezeti jellemzőket vizsgálja, amelyek az ADHD-val élő tanulók szempontjából relevánsak lehetnek. A mérőeszköz három fő dimenziót különít el: (1) az önszabályozás támogatását, (2) a fizikai környezet kialakítását, valamint (3) a környezeti ingerek összehangolását.

Az előadásomban az SCTQ-t és annak hazai adaptációját mutatom be. A szerzőktől kapott hivatalos felhasználási engedélyt követően két független fordító készítette el a magyar változatot. Lényeges szempont volt, hogy a magyar változat tartalmilag hű maradjon az eredeti kérdőívhez, ugyanakkor az itemek, másrészt a terminológia megfogalmazása a hazai pedagógiai környezetben könnyen értelmezhető, terminológiája pedig megfelelő legyen. Az előadásban bemutatom a kérdőív felépítését, az adaptáció egyes lépéseit, valamint azokat a kérdéseket is, amelyek a fordítás és a hazai környezethez való illesztés során felmerültek.

Kulcsszavak: ADHD, szenzoros ergonómia, tanulási környezet, SCTQ

Kiss Szilvia Piroska

KreApro – Kreatív problémamegoldás fejlesztése az óvodában

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai és Pedagógiai Kar, Neveléstudomány Doktori Iskola, Budapest
Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác
kiss2.szilvia@avkf.hu
06305702321

A jövő problémáira a jövő készségeivel, képességeivel (future skills) fogjuk megtalálni a válaszokat. A nemzetközi szakirodalom a jövő kulcskompetenciái között azonosítja: a problémamegoldást, kreativitást és együttműködést, melyek fejlesztése már óvodáskorban hatékonyan megkezdődhet. Előadásunk egy részvételi akciókutatást mutat be, melynek keretében a magyar és nemzetközi tapasztalatokra építve dolgoztunk ki egy fejlesztőmódszert, amely a KreApro nevet kapta, emellett hatásvizsgálatának eredményeit nagycsoportos óvodások körében.

A kutatás két egymást követő ciklusból állt: az elsőben a program iteratív fejlesztése zajlott óvodapedagógusok aktív bevonásával, a másodikban pedig egy dizájnkísérlet keretei közt vizsgáltuk a program hatékonyságát. A vizsgálatban 63 (5–6 éves) gyermek vett részt, akik kontroll- és kísérleti csoportba kerültek. A kreatív problémamegoldó viselkedések változását egy saját fejlesztésű, validált mérőeszközzel, elő- és utómérés segítségével mértük. Mind a módszer fejlesztése, mind a mérések során videófelvételeket készítettünk, elemeztünk.

Konferenciaelőadásunkban részletesen bemutatjuk a fejlesztőprogram módszertanát, mely során a résztvevő 6 óvodapedagógus fél éven keresztül foglalkozott a kísérleti csoport gyermekeivel. A foglalkozások során a gyerekek olyan kreativitást ösztönző problémahelyzetekbe kerültek, amelyekre közösen kellett megoldásokat keresniük. Az életszerű problémahelyzetek megoldási folyamatában a pedagógus a hagyományos pedagógiai szerepvállalás helyett facilitátorként vett részt.

Az eredmények alapján a KreApro programban részt vevő gyerekek viselkedésében szignifikáns változást dokumentáltunk. A vizsgált viselkedéskategóriák közül látványos növekedést tapasztaltunk több kategóriában is, mint pl.: a probléma megfogalmazása, kreatív javaslattétel, következmények előrejelzése, eredmények értékelése és ötletek magyarázata. Vizsgálatunk igazolta, hogy a hazai óvodai környezetben megvalósítható KreApro program hatékonyan támogatja az óvodáskorú gyermekek kreatív problémamegoldásának fejlődését.

Kurucz Anikó

A 2020-as évek ifjúsági irodalmának poétikai tendenciái és szemléleti sajátosságai

Széchenyi István Egyetem, Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán- és Társadalomtudományi Kar, Győr
egyetemi adjunktus
kurucz.aniko@sze.hu

Előadásomban a 2020-as évek magyar ifjúsági irodalmának meghatározó poétikai gyakorlatait, tematikai gócpontjait szeretném bemutatni. Egy ilyen áttekintés természetesen magában hordozza a taxonomikus lajstromozás, illetve a leegyszerűsítő sematizálás veszélyeit, ugyanakkor az átfogó jellegű vizsgálódás, ha nem is mintázatot, de jellemzőnek mondható tendenciákat képes azonosítani – a jelen interpretációs horizontja és kontextusai felől. Változatos korpuszról van szó: az ifjúsági irodalmi antológiák és ifjúsági történelmi regények mellett a lányregények zsánere is jelen van ebben a válogatásban. E műfaji bontásban artikulálhatóak a bemutatni, szemlézni kívánt tendenciák is. Az ifjúsági irodalmi antológiák esztétikai akkulturációnak is minősülő intenciója (a Péczely Dóra szerkesztette kötetek), a szövegek politikummal átszőtt világa, az ún. közérzeti novellák helyzetjelentése és keserédes számvetése (Grancsa Gergely szerkesztette szövegek), illetve ezen írások vallomásossága és alanyisága képezi az elemzés egyik fókuszát. Az ifjúsági történelmi regények (A Pagony Kiadó Abszolút töri című sorozatának darabjai) egyfelől a történelmi tapasztalat „közel hozását”, megelevenítését célozzák, egyéb szövegek (például Zágoni Balázs regénye) a trauma megjelenítésével bizonyos tabutémák (gyermek- és ifjúsági irodalomban való) alulreprezentáltságát is oldják. Mindkét szövegtípus a múlthoz, a kollektív emlékezethez való hozzáférés eklatáns példája. Az előadásban szereplő lányregények (a HUBBY 2026-os rövidlistájának döntősei) között szerepel a klasszikus felnövéstörténet sémái szerint építkező, a műfaji kódokat rutinosan alkalmazó szöveg, ugyanakkor a romantikus kliséket felforgató, konvenciósértő mű is, így ezek a zsáner variatív megvalósulásai. Előadásom a megnevezhető, tendenciózus megnyilvánulások jelenlétére igyekszik rámutatni, azaz megvizsgálni, hogy a nyelvhasználat, elbeszélésmód, figurativitás vonatkozásában milyen egyezések, divergáló vagy éppen konvergáló hatások mutathatóak ki az elemzett szövegek struktúrájában, prózapoétikájában és társadalomképében.

Kulcsszavak: ifjúsági irodalom, trauma, poétika, alanyiság, társadalomszemlélet

Lantos Tünde

Óvodapedagógusok a mesterséges intelligencia korában: szakmai tanulás, fejlődés és kihívások

Budaörsi Csillagfürt Óvoda, óvodapedagógus
tunde.lantos@gmail.com

A mesterséges intelligencia gyors térnyerése új lehetőségeket és kihívásokat teremt a pedagógusok szakmai tanulásában és fejlődésében. Az MI oktatási integrációja nem pusztán új technológiai eszközök megjelenését jelenti, hanem a pedagógiai tervezés, a tudásszerzés és a szakmai kompetenciák átalakulását is magával hozza (Horváth, 2023; Szűts, 2024). Az MI-műveltséghez az eszközök megértése és alkalmazása mellett kritikai értékelés és etikai tudatosság is szükséges (Ng et al., 2021). Hazai vizsgálatok arra is rámutatnak, hogy a pedagógusok digitális kompetenciája, intézményi támogatása és továbbképzési lehetőségei meghatározó szerepet töltenek be az MI alkalmazásában (Pálinkás & Magyar, 2026).

A kutatás célja annak feltárása volt, hogy az óvodapedagógusok miként viszonyulnak a mesterséges intelligenciához, hogyan jelenik meg az MI szakmai tanulásukban, valamint miként változik az eszközökkel kapcsolatos tudatosságuk, használati gyakorlatuk és attitűdjük. A vizsgálat első szakaszában öt fókuszcsoportban összesen 53 óvodapedagógus vett részt. A kvalitatív adatfelvétel (2 óvoda esetén személyes, 3 óvoda dolgozóival pedig online formában) az MI-vel kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok, bizonytalanságok, etikai dilemmák és szakmai tanulási gyakorlatok feltárására irányult. Egy évvel később ugyanazon intézmények óvodapedagógusaival kérdőíves adatfelvétel történt, amely lehetőséget biztosított a változások nyomon követésére és a két vizsgálati időpont eredményeinek összevetésére.

Az eredmények az MI ismertségének és gyakorlati alkalmazásának növekedését jelzik. Az óvodapedagógusok az MI-t elsősorban tervezéshez, ötletgyűjtéshez, szövegalkotáshoz, vizuális tartalmak előkészítéséhez és differenciált pedagógiai megoldások támogatásához használják. Ugyanakkor továbbra is hangsúlyosan jelennek meg a megbízhatósággal, adatvédelemmel, etikus alkalmazással és a megfelelő szakmai felkészültséggel kapcsolatos kérdések. A kutatás eredményei rámutatnak az óvodapedagógusok MI-műveltségének, kritikai gondolkodásának és reflektív eszközhasználatának fejlesztési szükségleteire, és hozzájárulhatnak a pedagógus-továbbképzések tartalmi irányainak meghatározásához.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, óvodapedagógus, szakmai tanulás, egész életen át tartó tanulás, MI-kompetencia

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, óvodapedagógus, szakmai tanulás, MI-műveltség, pedagóguskompetencia

Ludányi Lajos

Narratív horgok és popkultúra a természettudományos oktatásban

Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium; Gyöngyös Kossuth utca 33., kutató tanár
dr.ludanyi.lajos@gmail.com

A kémia hagyományosan az egyik legmagasabb elutasítottsággal bíró tantárgy a közoktatásban. A diákok többsége elvontnak, nehezen érthetőnek és száraznak találja a tananyagot, ami gyorsan a motiváció elvesztéséhez vezet. Jelen előadás egy olyan innovatív módszertani kísérletet mutat be, amely a vizuális történetmesélés, konkrétan a képregény műfajának eszköztárával kíséreli meg áttörni ezt az elutasítási falat.

A projekt kiindulópontját egy korábban, kísérleti jelleggel képregényes formában kidolgozott kémiaóra anyaga adta. A tapasztalatok azt mutatták, hogy ez a rendhagyó prezentációs forma szokatlanul élénk figyelmet generált a diákok körében: a vizuális horgoknak és a narratívának köszönhetően a tanulók hosszú távon is emlékeztek a bemutatott összefüggésekre és információk jelentős részére. Ez a megnövekedett érdeklődés bizonyítja, hogy a popkulturális elemek integrálása képes elérni azt a kritikus ingerküszöböt, amely ahhoz szükséges, hogy a tanulók egyáltalán nyitottá váljanak a tantárgy tartalmának befogadására.

Erre a sikeres előzményre építve a hosszú távú cél egy ~60 oldalas képregénykönyv kidolgozása. A kötet elsődleges funkciója nem a száraz, akadémiai szintű tudományos igényű oktatás, hanem a figyelemfelkeltés, a tantárgyi affinitás növelése és a kiegészítő segédanyagként való használat. A megvalósítás alappillére a humor és a könnyed, közérthető nyelvezet, amelyek remélhetőleg fenntartják az olvashatóságot, miközben észrevétlenül csempészik be a kémiai alapfogalmakat a történetbe. Az előadás során a márt elkészült oldalakra alapozva bemutatom a munka során felmerülő didaktikai és AI problémákat.

Kulcsszavak: kémia oktatás, képregényes forma, figyelemfelkeltés, pop kultúra

Mascher Róbert

Adaptált kézműves technikák mozgásukban akadályozott gyermekek számára a konduktorhallgatók oktatási programjában

főiskolai tanár, intézetigazgató, iparművész
Semmelweis Egyetem, Pető András Kar, Humántudományi Intézet
mascher.robert@semmelweis.hu

A digitalizáció által dominált társadalomban a manuális kézműves foglalkozások különleges fejlesztési értékkel bírnak a fiatal generációk nevelésében. Ez a jelentőség hatványozottan érvényesül a mozgásukban akadályozott gyermekek esetében, akiknél az ingerszegényebb kisgyermekkor kevesebb tapasztalatszerzési lehetőséget biztosít a környezetünkben megtalálható természetes anyagokról és azok alakíthatóságáról. A Semmelweis Egyetem Pető András Karának konduktorképzésében kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy a leendő pedagógusok megismerkedjenek a nyersanyagok megmunkálásában rejlő fejlesztési lehetőségekkel mivel a természetes anyagokkal végzett feladatok ideális keretet nyújtanak a mozgásfejlesztés számára. Az alkotófolyamatba ágyazva a gyermekek magas fokú motiváció mellett teljesítik a konduktív program fejlesztési céljait, miközben észrevétlenül gyakorolják például a célzó mozgásokat és a megfogást.

Az előadásban és a közleményben képi és szöveges szemléltetéssel mutatom be a különböző kézműves eljárások gyakorlati adaptációját. Az agyaggal vagy fával végzett feladatok mellett olyan technikákat is kipróbáltunk a gyermekekkel, mint a gyertyaöntés vagy a nemezelés. Ezen komplex eljárások megvalósítása a mozgásukban összetettebben akadályozott gyermekek esetében egyedi kihívásokat jelent. A művészeti technikák tanítása során ezért kulcsfontosságú a differenciálás elveinek alkalmazása, amely az egyéni szükségletekhez igazodva szavatolja a hatékony tanulást és a sikeres alkotómunkát.

A feladatok egyéni képességekhez illeszkedő adaptálása közvetlenül hozzájárul az önállóság, a problémamegoldó gondolkodás, a finommotoros készségek és az önellátás fejlesztéséhez is. A gyermekek megtanulják, miként hozzanak létre valamit sajátkezűleg, és hogyan oldják meg a felmerülő nehézségeket. A kurzusunk során oktatott technikák segítségével a neveltek az anyagok sokféleségét próbálhatják ki, miközben az önálló feladatmegoldással fejlődnek a saját manipulációs és adaptációs képességeik is. Megtapasztalják, kinek melyik feladat jelent kihívást, és ezeket miként lehet kompenzálni. Mindemellett alapvető cél az együttalkotás örömének megélése.

Célom, hogy inspiráljam és bátorítsam a leendő konduktorokat és pedagógusokat a szakmai önképzésre, valamint az újszerű technikák és anyagok bátrabb alkalmazására a konduktív foglalkozások vagy a szabadidős programok megtervezése során.

Közleményem a kézműves tevékenységek módszertani adaptációiról és komplex fejlesztő hatásairól nyújt áttekintést a konduktorképzés és a pedagógiai rehabilitáció keretében. A természetes anyagokkal végzett alkotófolyamatok a mozgásukban akadályozott gyermekeknél észrevétlenül fejlesztik a finommotorikát, a koordinációt, az önállóságot és a problémamegoldó gondolkodást. A konduktorképzés során a leendő pedagógusok is saját élményű tapasztalatszerzéssel sajátítják el az egyéni szükségletekhez igazodó differenciálás és feladatadaptáció elveit. Az előadás rámutat, hogy a tudatosan szervezett kézműves foglalkozások a holisztikus konduktív fejlesztés kulcsfontosságú eszközei, de más pedagógiai területen is célszerű alkalmazásuk.

Kulcsszavak: kézműves tevékenység, módszertani adaptáció, mozgásukban akadályozott gyermekek, finommotoros fejlesztés, konduktív pedagógia,

Miklós Ágnes Kata

Csoportos óvodai gyakorlatok az Óvodapedagógus BA levelező tagozatos képzésén – kérdések, dilemmák, megoldási lehetőségek

PPKE BTK VJNPI Óvó- és Tanítóképző Tanszék, főiskolai tanár
miklos.agnes.kata@btk.ppke.hu

A 2023 óta megváltozott egyetemi felvételi feltételek következtében, valamint a megnövekedett óvodai pedagógus-igény miatt évre évre egyre magasabb számban jelentkeznek az Óvodapedagógus BA képzés levelező tagozatára, és ez a felvettek arányára is kihat, jelenleg például a PPKE BTK-n a képzés első évfolyamának hallgatói között 83% a levelező tagozatosok aránya.

Az Óvodapedagógus BA képzésnek a KKK által is előírt gyakorlati jellegéből adódik, hogy az óvodai hospitálás és tevékenységszervezés jelentősége igen nagy, ezért már az első félévtől kezdődően egyéni és csoportos óvodai gyakorlatokon vesznek részt a hallgatók. Ez utóbbiak esetében a nappali tagozatos hallgatók hetente egy alkalommal, a levelező tagozatosok viszont az első félév során csak összesen két alkalommal hospitálnak az egyetem által kijelölt gyakorlóóvodákban. Bár a levelező tagozatos hallgatók jelentős része már jelenleg is óvodai dolgozó (például pedagógiai/gyógypedagógiai asszisztens vagy dajka), a csoportos gyakorlatok fontossága az ő esetükben is kétségbevonhatatlan. Ennek oka egyrészt, hogy a magyar köznevelési rendszer sajátosságai miatt az óvodák rendkívüli pedagógai módszertani szabadságot élveznek, ennek következtében pedig kizárólag a Pedagógiai Program kidolgozottságán, a pedagógusok elhivatottságán és hozzáértésén, valamint a vezetőség szándékain múlik, valóban megvalósul-e az adott óvodában az elvárt magas színvonalú fejlesztőmunka. Másrészt viszont pedagógiai asszisztensként vagy dajkaként, tehát az óvodai csoport mindennapjainak résztvevőjeként sem lesz mindig nyilvánvalóan látható és átlátható az óvodai tevékenységek szervezésében jelenlévő óvodapedagógusi tudatosság – különösen, ha az illető óvodapedagógus nem is törekszik vagy nem ér rá arra, hogy megértesse a mellette dolgozókkal a tevékenység pedagógiai céljait vagy az alkalmazott differenciálási módszerek okát.

Elegendő-e a félévi két alkalom, pontosabban fogalmazva: mire elegendő a félévi két alkalom az Óvodapedagógus BA képzés levelező tagozatának csoportos gyakorlatain? Milyen változtatásokra lenne szükség? Mi ezeknek a változtatásoknak a legfőbb akadálya? Mit tanulhatunk az eddigi tapasztalatokból? És főként: mennyi lehetőségünk van változtatni a jelenleg létező óvodai gyakorlati rendszeren? Az előadás a fenti kérdésekre keresi a választ.

Kulcsszavak: óvodapedagógia, óvodai gyakorlat, levelező tagozat

Mile Anikó Eszter –Kállai Gabriella –Kiss László –Papp Gabriella
Közös kihívások és feladatspecifikus sajátosságok a pedagógiai szakszolgálatokban

Mile Anikó Eszter
Fejér Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat
Kodolányi János Egyetem
főigazgató, egyetemi docens
mileaniko@gmail.com

Kállai Gabriella
ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
egyetemi adjunktus
kallai.gabriella@barczi.elte.hu

Kiss László
ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
egyetemi óraadó oktató
lkiss@staff.elte.hu

Papp Gabriella
ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
dékán, főiskolai tanár
papp.gabriella@barczi.elte.hu

A pedagógiai szakszolgálati ellátórendszer működésének és fejlesztési lehetőségeinek feltárására irányuló országos helyzetfeltáró kutatás egyik elemeként kilenc fókuszcsoportos interjú felvétele valósult meg, a szakterületek munkaközösség-vezetőinek, delegáltjainak részvételével. A vizsgálat célja a szakemberek tapasztalatain keresztül azonosítani az ellátás hozzáférhetőségét és szakmai minőségét befolyásoló tényezőket, a területi különbségeket, valamint a fejlesztést támogató helyi megoldásokat.
A hasonló kérdésblokkokra épülő interjúk a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás, a járási és vármegyei szakértői bizottsági tevékenység, a nevelési tanácsadás, a logopédiai ellátás, a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás, a gyógytestnevelés, az iskola- és óvodapszichológiai ellátás, továbbá a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozásának tapasztalatait tárták fel. Az adatfeldolgozás deduktív és induktív elemeket ötvöző tematikus keretelemzésre épült: a kérdéssorokból kialakított közös kódrendszert az interjúkból kibontakozó, feladatspecifikus kódok egészítik ki. Az elemzéshez a MAXQDA szövegelemző programot használtuk. Az összevetés három szinten történt: a több feladatot érintő rendszerszintű témák, az átfedő feladatcsoportokra jellemző problémák és az egyes tevékenységek sajátosságai mentén.
Az előzetes eredmények szerint az ellátás lehetőségeit a szakemberlétszám mellett a szaktudás összetétele, a rendelkezésre álló munkaidő, a helyiségek alkalmassága és a partnerintézmények fogadókapacitása együttesen alakítja. A hozzáférés bővítése nem feltétlenül jár együtt megfelelő intenzitású ellátással. A személyes kapcsolatokra épülő együttműködések jelentős erőforrást képviselnek, fenntarthatóságuk azonban külön figyelmet igényel. A területi különbségek mellett kreatív, fejlesztést támogató helyi megoldások és eltérő szakmai álláspontok is kirajzolódnak.
Kulcsszavak: pedagógiai szakszolgálat; szakmai minőség, hozzáférés, területi különbségek, jó gyakorlatok

Moldován Szilvia

A pedagógusképzés találkozása a tanulói diverzitással: interkulturális pedagógiai szempontok az inkluzív nevelésben

PPKE BTK, mesteroktató
moldovan.szilvia@btk.ppke.hu

Az előadás azt vizsgálja, hogyan jelenik meg a tanulói diverzitásra való felkészítés a pedagógusképzésben, különös tekintettel az interkulturális pedagógia és az inkluzív nevelés kapcsolódási pontjaira. Kiindulópontja, hogy a mai iskolai tanulócsoportok kulturális, nyelvi, vallási, társadalmi és tanulási szempontból egyaránt sokfélék. Ez a sokféleség nem rendkívüli pedagógiai helyzetként, hanem a mindennapi tanári munka természetes kontextusaként értelmezhető. A pedagógusképzés egyik fontos feladata ezért annak támogatása, hogy a hallgatók a tanulói különbségeket ne elsősorban problémaként vagy hiányként, hanem a pedagógiai tervezés, differenciálás, kommunikáció és közösségépítés alapvető kiindulópontjaként lássák. Az előadás központi kérdése, hogy az interkulturális pedagógia milyen szempontokkal járulhat hozzá az inkluzív nevelésre felkészítő tanárképzéshez. Az interkulturális megközelítés ebben az összefüggésben nem csupán a kulturális különbségek megismerését jelenti, hanem a tanulói háttér, a nyelvhasználat, a családi tapasztalatok, a társadalmi státusz, az iskolai részvétel és a tanulási lehetőségek összefüggéseinek értelmezését is. Így az inklúzió nem pusztán befogadó attitűdként, hanem a tanulási környezetek tudatos alakításaként jelenik meg.

A vizsgálat empirikus és összehasonlító elemeket is tartalmaz. A tervezett mérés pedagógusok körében vizsgálja, hogy mely képzési és gyakorlati tapasztalatok segítették őket leginkább a tanulói diverzitás pedagógiai értelmezésében: az egyetemi kurzusok, a tanítási gyakorlatok, az intézményi szakmai támogatás vagy civil szervezetekhez kapcsolódó felkészítő és mentorprogramok. Az összehasonlító tesztek célja annak feltárása, hogy a különböző képzési és gyakorlati tapasztalatok miként kapcsolódnak a tanulói sokféleség értelmezéséhez, az inkluzív szemlélethez és a pedagógiai cselekvésről alkotott szakmai meggyőződésekhez.

Az elemzés külön figyelmet fordít arra, hogy a tanulói diverzitásra való felkészítés miként kapcsolódik a tanárjelöltek és pályán lévő pedagógusok kommunikációs, differenciálási, értékelési, csoportvezetési és együttműködési kompetenciáihoz. Az előadás amellett érvel, hogy a tanulói diverzitásra való felkészítés nem korlátozható egyetlen kurzuselemre vagy érzékenyítő alkalomra: olyan képzési szemléletre van szükség, amelyben az interkulturális és inkluzív pedagógiai szempontok áthatják a pedagógiai kommunikáció, a tanulásszervezés, a differenciálás, az értékelés, a közösségfejlesztés és a szakmai önreflexió területeit.

Kulcsszavak: tanulói diverzitás, pedagógusképzés, interkulturális pedagógia, inkluzív nevelés, differenciálás, szakmai reflexió

Németh Máté

Állambiztonság és a történelmi empátia

Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár, Újpesti Babits Mihály Gimnázium
kutató, történelemtanár
nemeth.mate@retorki.hu

Előadásom az állambiztonsági múlt közoktatásban történő feldolgozását célozza meg, különös hangsúlyt fektetve a forrásközpontú megközelítésre és a diákok történelmi gondolkodásának fejlesztésére. Az általam bemutatandó módszertan elméleti tartópillére a történelmi empátia, amely a jelenkori morális kategóriák reflexió nélküli visszavetítése helyett egy tudatos, forrásokon alapuló perspektívaváltást követel meg a tanulóktól. A történelmi empátia alkalmazása során a diákoknak a történelmi, ebben az esetben intézményi kontextus megismerésén túl rekonstruálniuk kell a szereplők egyéni kényszereit, valamint meg kell értsék az ügynökké válás mögött meghúzódó affektív tényezőket, például a félelmet, a zsarolást vagy az egzisztenciális fenyegetettséget. Fontos az elhamarkodott és leegyszerűsített ítélkezés elkerülése érdekében az állambiztonsági apparátus belső logikájának feltárása, amely rávilágít arra, hogy a beszervezett egyén az emberi gyengeségek gátlástalan kihasználása miatt gyakran maga is a diktatórikus rendszer foglyává és áldozatává vált. Az említetteken túl fontos cél egy olyan biztonságos osztálytermi tér megteremtése, ahol a tanulók az esetleges személyes, családi érintettségek maximális tiszteletben tartásával, a konkrét történelmi szituációk mélyebb megértésén keresztül juthatnak el az árnyaltabb megközelítéshez.

Kulcsszavak: történelemtanítás, történelmi empátia, ügynökakták

Novák Judit

„Nem mondjuk, megmutatjuk” – Érzelmi nevelés és konfliktuskezelés ellentétpárok segítségével az óvodában

Dunakeszi Aranyalma Tagóvoda, 2120 Dunakeszi, Brunszvik Teréz u. 2.
óvodapedagógus
novaakjudit@gmail.com

Az óvodáskor az érzelmi és társas fejlődés meghatározó időszaka. A gyermekek közösségi életében gyakoriak azok a konfliktusok, amelyekben még nehézséget jelenthet saját érzéseik felismerése és megfogalmazása, a másik gyermek nézőpontjának megértése, valamint annak átlátása, hogy viselkedésük milyen érzéseket és következményeket vált ki. Az olyan elvont fogalmak, mint a jószívűség, türelem, becsületesség, önzetlenség vagy sportszerűség, önmagukban nehezen értelmezhetők számukra, ezért a szóbeli útmutatás mellett szükség van átélhető, cselekvésbe ágyazott tapasztalatokra is.

Az előadás egy harmincéves óvodapedagógusi gyakorlat tapasztalataira épülő módszertani megközelítést mutat be, amely az érzelmi nevelést és a társas viselkedés tudatosítását ellentétpárok, vizuálisan megjelenített élethelyzetek, történetek és játékos tevékenységek segítségével támogatja. A gyermek két eltérő viselkedési lehetőséget és azok érzelmi, illetve közösségi következményeit hasonlíthatja össze. A barátságos–barátságtalan, jószívű–irigy, türelmes–türelmetlen, becsületes–becstelen vagy sportszerű–sportszerűtlen viselkedés feldolgozása során nem a gyermeket minősítjük, hanem a cselekedetet és annak hatását vizsgáljuk.

A módszer középpontjában a következő kérdések állnak: Mit érez? Mit tett? Mi történt utána? Mit tehetne másképp? Az „Igenis vannak még jó gyerekek!” című kiadvány intézményi feldolgozásához az előadás egy „A döntések útja” című, hatállomásos óvodai projektmunkát javasol. Az egyes állomásokon a gyermek képek, bábok, szerepjátékok, mozgásos és cselekvésbe ágyazott feladatok segítségével ismer fel viselkedési formákat, döntési helyzetekbe kerül, majd biztonságos játékhelyzetben más megoldásokat is kipróbálhat.

A projekt közös lezárása „A döntések fája”, amelyen a gyermekek megjelenítik a számukra fontossá vált viselkedési értékeket. A feldolgozás vezérfonala a szó → kép → érzelemfelismerés → döntés → cselekvés → saját tapasztalat → közös megbeszélés folyamata.

A megközelítés olyan gyakorlati pedagógiai eszközt kínálhat, amely segítheti az érzelmek és a társak érzéseinek jobb megértését, a társas helyzetek tudatosabb értelmezését, valamint a gyermekek közötti konfliktusok megelőzését és konstruktívabb kezelését.

Kulcsszavak: érzelmi nevelés; konfliktuskezelés; óvodai nevelés; ellentétpárok; projektmódszer

Orgoványi-Gajdos Judit

A tanulói motiváció nyomában – tantárgyspecifikus különbségek pedagógusi nézőpontból

egyetemi docens, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
orgovanyi.gajdos.judit@uni-eszterhazy.hu

A nemzetközi kutatások alapján a tanulók természettudományos érdeklődése jelentős mértékben kontextusfüggő, a motiváció összetevői és azok relatív jelentősége tantárgyspecifikusan alakul. (Schreiner et al., 2004; Teppo et al., 2021; Kişoğlu, 2018). A fizika és a kémia esetében az absztrakt tartalmak, valamint az ezekhez társuló alacsonyabb tanulói érdeklődés következtében különösen meghatározóvá válik az oktatási környezet, illetve a tanulók önhatékonyság-érzése. A matematika iránti motivációban ezzel szemben kiemelt szerepet tölthet be a tantárgy észlelt hasznossága, miközben a kognitív terhelés is jelentős befolyásoló tényező. A biológia esetében a szakirodalom inkább a belső, intrinzik motiváció erőteljesebb jelenlétére utal (Lamanaukas et al., 2004; Hazelkorn et al., 2015; Corno & Mandinach, 1983; Mubeen & Reid, 2014; Wild & Neef, 2023; Ping & Liu, 2024). A 2024-ben megvalósított online kérdőíves vizsgálat célja e tantárgyspecifikus motivációs sajátosságok pedagógusi percepciókon keresztül történő feltárása volt. A kutatás mintáját Heves vármegye 5–8. évfolyamán tanító pedagógusok alkották (N=140), négy tantárgyi almintában: biológia (N=30), kémia (N=24), fizika (N=27) és matematika (N=59). A részt vevő intézmények kiválasztása az országos kompetenciamérés természettudományi eredményei, valamint a településtípushoz illesztett intézménytípus átlagértékei alapján történt, így a minta vármegyei szinten reprezentatívnak tekinthető. A nyílt kérdésekre adott válaszok elemzése a priori kódolással történt Mubeen és Reid (2014) által felállított hat kategória mentén. A kódolás megbízhatóságát interkódolási eljárás biztosította (Sántha, 2015). Az eredmények megerősítik a nemzetközi szakirodalom azon megállapítását, miszerint a természettudományos motiváció nem egységes konstruktum. A motivációs sajátosságok, az érdeklődés, a hasznosságészlelés, az iskolai környezet és a tantárgyi nehézség dimenziói mentén ragadhatók meg.

Kulcsszavak: pedagógusi percepciók, természettudományos oktatás, tantárgyspecifikus motiváció

Pajorné Kugelbauer Ida

Komplex vizuális témahetek az óvodában három esettanulmány alapján

Apor Vilmos Katolikus Főiskola
főiskolai docens
pajorne.ida@avkf.hu

Három óvodai komplex vizuális témahét megvalósulásának a folyamatát vizsgáltam három esettanulmány elemzése alapján: a tervezéstől, a téma- és anyagválasztáson át, a képességfejlesztés sokoldalú lehetőségein át a megfigyelések, tapasztalatok összegzéséig. A pedagógusok tervei, megfigyelései és fotódokumentációi betekintést nyújtottak a pedagógiai folyamatba és az elért eredményekbe. Az esettanulmányok arra a kérdésre keresték a választ, hogy miként valósítható meg a sokoldalú képességfejlesztés egy hét leforgása alatt egy adott alapanyag segítségével, illetve ugyanazzal az anyaggal végzett egyhetes alkotómunka képes-e felkelteni és fenntartani a gyermekek érdeklődését.
A három témahét közös vonása volt, hogy mindegyik egy-egy mese köré szerveződött, ami segített a gyermekeknek az érzelmi bevonódásban, és abban, hogy egyre nagyobb örömüket leljék az alkotótevékenységekben. A komplexitás a vizuális nevelés és a különböző egyéb területek (anyanyelvi nevelés, ének-zene, valamint a külső világ tevékeny megismerése) integrációjából fakadt, ami új lehetőségeket teremtett. Ez biztosította a képességek széles körű fejlesztését is. Mindhárom héten olyan alapanyagokkal és a hozzájuk kapcsolódó technikákkal ismerkedtek meg az óvodások, amelyek korábban ismeretlenek voltak számukra. A gyapjú, az agyag és az újrahasznosított anyagok egy-egy külön hét fókuszában álltak. A gyermekek tapasztalatai folyamatosan bővültek, és a napok múlásával egyre kíváncsibban várták, mi mindent készítenek még ezekből az anyagokból, és milyen új felfedezéseket tesznek. A tevékenységek egyre inkább felkeltették a kíváncsiságukat és a képzelőerejüket. A pedagógiai folyamat eredményességét bizonyítja, hogy a szabad játék során a gyermekek mindhárom hét alatt újra átélték és eljátszották a komplex foglalkozások élményeit. E komplex vizuális témahetek felépítése és tevékenységei mintaként szolgálhatnak más óvodai programok számára is.
Kulcsszavak: komplex vizuális témahét, képességfejlesztés, alkotás, fantázia

Papp Hunor – Moldován Szilvia
Esélyteremtő mentorálás és tanulmányi aspirációk a Tanítsunk Magyarország Programban

Papp Hunor
Tanítsunk Magyarországért Alapítvány, főigazgató
hunor.papp@tanitsunk-magyarorszagert.hu
Moldován Szilvia
PPKE BTK, mesteroktató
Taléta Interkulturális Központ és Inkubátorház, intézményvezető
moldovan.szilvia@btk.ppke.hu

Az alacsony társadalmi státuszú diákok továbbtanulási döntéseit nem kizárólag tanulmányi eredményeik és egyéni képességeik alakítják. A családi és társadalmi környezet, a rendelkezésre álló kulturális és kapcsolati erőforrások, a továbbtanulással összefüggő költségek és kockázatok észlelése, valamint az is meghatározó, hogy a fiatalok milyen életutakat tartanak saját maguk számára elképzelhetőnek és elérhetőnek. Előadásunk a Tanítsunk Magyarország program tapasztalatain keresztül mutatja be az esélyteremtő mentorálás sajátosságait, szakmai-módszertani kereteit és a programhoz kapcsolódó kutatási eredményeket.

Az előadás első részében az esélyteremtő mentorálás pedagógiai szemléletét vizsgáljuk. Kiemeljük a hosszú távú, bizalmi mentori kapcsolat, a személyes erőforrások felismerése, a tapasztalati tanulás, az orientáció és a lehetőségekhez való hozzáférés jelentőségét. Bemutatjuk azt is, hogyan kapcsolódnak mindehhez a program szakmai anyagai és módszertani eszközei, illetve miként értelmezhető a mentorálás egyszerre közvetlen segítségként, tudás- és képességfejlesztésként, valamint a társadalmi és kapcsolati horizont tágításaként. E megközelítésben a mentor nem pusztán tanulmányi támogatást nyújt, hanem közvetítő szerepet is betölthet a diák és a számára korábban kevésbé hozzáférhető intézmények, tapasztalatok és életpályák között.

A második részben arra fókuszálunk, hogy milyen összefüggés mutatható ki a mentorálás, a diákok jövőképe és tanulmányi aspirációi között. Az elméleti keretet a kulturális reprodukció, a relatív depriváció és a racionális döntéselmélet megközelítései adják. Ezek segítségével azt vizsgáljuk, milyen tényezők szűkíthetik a hátrányos helyzetű tanulók számára reálisan mérlegelhető továbbtanulási utak körét, és milyen mechanizmusokon keresztül járulhat hozzá a mentori kapcsolat e korlátok oldásához. A kutatási eredmények értelmezése során külön figyelmet fordítunk a továbbtanulási szándékok, a jövőre vonatkozó várakozások és a saját lehetőségek észlelésének változásaira.

Kulcsszavak: esélyteremtő mentorálás, tanulmányi aspirációk, jövőkép; társadalmi mobilitás, Tanítsunk Magyarországért Program

Pásztor Éva

A vitaklubok működtetésének kihívásai a közoktatásban -három interjú alapján

XX. kerületi Nagy László Általános Iskola és Gimnázium, gimnáziumi tanár,
psztorevi@gmail.com

Tanulmányom fókuszában a vitakultúra tanításával és népszerűsítésével kapcsolatban az elméleti háttér rövid áttekintése mellett a középiskolai vitaklubok gyakorlati működtetésének kihívásai állnak. Akiknek megakad a szeme a címen, azoknak bizonyára nem kell bizonygatni, milyen jelentőséggel bír a 21. század társadalmában, hogy valaki megfelelő vitakultúrával rendelkezzen. Korábban már írtam a vitázás különböző tantárgyak tanóráiba való beépítéséről, valamint arról, hogy a vitázás kultúrájának fejlesztéséhez különböző diszciplínák tanárai is csatlakozhatnak. Jelen tanulmányban nemcsak saját empirikus tapasztalataimat és következtetéseimet mutatom be, hanem a magyarországi vitakultúra két tapasztalt szakemberének, illetve egy elkötelezett kritikai gondolkodó, disputázó diákból mára már bíróként, mentorként tevékenykedő személlyel készült három rövid interjún keresztül személyes tapasztalataikat is megosztom.

A tanulmány elsősorban azok számára lehet hasznos, akik vitaklubot szeretnének indítani vagy működtetni, illetve akik számára kérdés, hogy a vitaklubok tematikájában a tehetséggondozásra vagy inkább a képességfejlesztésre helyezzék a hangsúlyt. Vizsgálom azt is, érdemes-e versenyvitát tanítani, és ha igen, melyik vitaformátum alkalmazása lehet indokolt.

A vitaklubok vezetőtanárai számos etikai dilemmával is szembesülhetnek, akár a témaválasztás, akár a viták értékelése során. Van-e helye a politikának az iskolában, és ha igen, milyen keretek között? Milyen morális kérdéseket érdemes feldolgozni a vitaklubok foglalkozásain? Milyen szempontok alapján értékelhető egy vitateljesítmény? A tanulmány arra is felhívja a figyelmet, hogy az érzelmi intelligencia fejlesztése nélkülözhetetlen a vitakultúra elsajátításához, az egymásra való nyitottság, az asszertivitás és a reziliencia fejlesztéséhez.

Kulcsszavak: vitakultúra, tehetséggondozás, képességfejlesztés, érzelmi intelligencia fejlesztés, vitaklub

Pelczer Katalin
A memoriterek szerepe az MI korában

kutatótanár (magyar nyelv és irodalom), Ciszterci Szent István Gimnázium, Székesfehérvár
kispelc@t-online.hu

„A vers néma. Adj neki hangot! A vers a könyvben halott. Keltsd életre! Mi a szavalás? A vers föltámasztása papírsírjából.” (Kosztolányi Dezső)

A mai iskolakultúrában, így a magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgán is feltűnően hiányoznak a memoriterek, vagy ahogyan korábban nevezték, „a könyv nélkül tanulandó versek és prózai szövegek". Jóllehet a NAT-hoz kapcsolódó Kerettantervek kijelölnek szövegeket, szövegrészeket, fontosnak tartom – főleg mivel a tantervi szabályozás változása várható – megvizsgálni a memoriterek szerepét a 21. században.

A memoriterek, azaz a teljes és részletekben fejből tudott szövegek kitüntetetten fontosak a nemzeti emlékezet megőrzésében, de hasznosak a tanulási képesség fejlesztésében, a szókincs gyarapításában és általában a kifejezőkészség kibontásában is. Pontosságra és a nyelvi árnyalatok iránti érzékenységre nevelnek, valamint a lehető legjobb eszközök a helyes kiejtés tanításában. A szó szerinti emlékezetbe vésésre meg kell tanítani a diákjainkat. Nem mellékes a megtanulandó anyag kiválasztása sem, melynek során az állandó értékek és a klasszikusok ismerete az alapvető cél. A memoriterek emlékezetfejlesztő hatásáról lemondani ugyanúgy hiba, mint kizárólagos módszerként használni őket.

A tanár feladata, hogy a tanulókban kialakítsa azt a pozitív attitűdöt, amely a jelentésteremtéssel befogadhatóvá teszi a megtanulandó szöveget vagy részszöveget. A tanár különböző egyénre szabott technikákat közvetít az emlékezetbe vésés megkönnyítésére, felhasználhatja a drámapedagógia eszközeit, különböző kreatív gyakorlatokat. Fontos szerepet játszik a tanári felolvasás, a tervszerű, fokozatos, közösséget teremtő feladatkijelölés, ugyanakkor az egyéni választásokat is lehetővé tévő gyakorlás.

A befogadói élmény erősítése, a saját élethelyzetek felismerése túlmutat az MI érzelmek nélküli értelmezési lehetőségein.

Kulcsszavak: jelentésteremtés, kognitív képesség, értékőrzés/-átadás, iskolai gyakorlat és valós élethelyzetek, a memorizálás technikái

Podlovics Éva,

A stressz hatása az egyetemi hallgatók tanulmányi teljesítményére, negatív affekcióira és motivációjára. Lehetséges beavatkozási módok.

Tokaji Egyetem

Előadásomban egyetemi hallgatók tanulmányi teljesítményére, negatív érzelmi állapotára és motivációjára vonatkozó vizsgálatomat mutatom be a vizsgaidőszakot követően. A vizsgálat során tényadatokat (kvantitatív adatok) és online (Inquisit szoftverrel gyűjtött) adatokat használtam fel. Az Inquisit online pszichológiai mérőeszköz laboratóriumi helyzeteket szimulál, lehetővé téve a kitöltők válaszainak mérését. Hipotézisem szerint a stressztűrő képesség (ST) pozitívan hat a teljesítményre (magas ST esetén magasabbak a jegyek) és a motivációra, míg a negatív affektivitásra fordítottan (magas ST esetén alacsonyabb a negatív érzelmi töltet). A fenti mutatók kapcsán azt is vizsgáltam, mutatkoznak-e különbségek a levelező és nappali tagozatos hallgatók, valamint a különböző hallgatói csoportok között.

A vizsgálat során a korábbi vizsgaidőszakra vonatkozó tényadatokat a hivatalos tanulmányi rendszerből (Neptun) nyertem ki. Az Inquisit három mérési eljárás – a DASS-21 skála, a BIRD-feladat és a WEPT-feladat – segítségével gyűjtött adatokat. A DASS-21 skála (0-tól 3-ig terjedő skálán) a negatív affektivitást méri a depresszióra, szorongásra és stressz-szintre vonatkozó állításokra adott válaszok alapján. A BIRD-feladat a stressztűrő képességet méri, míg a WEPT-feladatot önmotivációs feladattá alakítottam át.

Az eredmények számos különbségre világítottak rá, ugyanakkor igazolták egyes hipotéziseim helytállóságát is. Mindezek alapján, a stressztűrő képesség kérdéskörét komolyan kell venni az egyetemi hallgatók esetében, és olyan beavatkozásokat kell alkalmazni, amelyek segítik őket a magasabb teljesítmény elérésében. Ehhez elengedhetetlen azon egyéni képességek és kognitív mintázatok megértése, amelyek akadályozzák a sikeres szereplést, illetve negatív érzelmi állapotot idéznek elő. Következésképpen hatékonyabb tanulási és teljesítményfokozó stratégiákat kell megismertetnünk a hallgatókkal.

Rácz Márk

A 100 éve született neves szegedi közgazdász, prof. dr. Nagy Lajos pedagógusi és kutatói életpályája

Virányos Általános Iskola, történelemtanár
mracz431@gmail.com

Előadásomban azt a Nagy Lajost (1926–2020) mutatom be, aki évtizedekig határozta meg a szegedi József Attila Tudományegyetem tudományos közéletét és életét. Generációjának, a „fényes szelek” nemzedékének tagjaként óriási munkabírással rendelkezett. A professzor 1926. január 16-án született, diplomáját a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen szerezte. 1952-ben került a József Attila Tudományegyetemre. Eredetileg Budapesten volt tanársegéd, ekkor Nagy László tanított Szegeden, akinek apja szabómesterként dolgozott Szabadkán. Ebben az időszakban zajlott a Tito-ellenes kampány, így a következő döntés született: Nagy László került a Műegyetemre, Nagy Lajos pedig Szegedre indult. Többször előfordult, hogy „ingoványos” talajra lépett. Az ’50-es évek elején Gerő Ernő felesége, Gerőné Fazekas Erzsébet vádolta szövetkezetellenességgel, mert kimutatta, hogy a családi gazdaságok ugyanannyira életképesek, mint a szövetkezetek; majd 1956 után tűnt úgy, hogy abba kell hagynia a pályát, mert egy cikkben a szovjet-magyar kereskedelem hazánk számára kedvezőtlen aránytalanságaira hívta fel a figyelmet kollégáival. Jelentős szerepe volt abban, hogy a szegedi jogi karon belül működő elméleti műhely fokozatosan modern, a piaci igényekre reagáló közgazdasági és szakosodott oktatássá alakuljon. 36 éven keresztül vezette a Szegedi Tudományegyetemen a Politikai Gazdaságtan Tanszéket, illetve annak jogutódját, a Közgazdasági Tanszéket. Tudományos pályafutásának egyik korai és fontos mérföldköveként a kandidátusi disszertációját a közgazdaságtan klasszikus és összetett területéből, a földjáradék-elméletből írta és védte meg. Később a közgazdaságtudomány doktora címet a „Munkatermelékenység és személyi jövedelmek a mezőgazdaságban” című nagyszabású értekezésével érdemelte ki, amely hűen tükrözte az agrárgazdaságtan iránti elkötelezettségét. Vezetése alatt, 1956 után bontakozott ki a szegedi Politikai Gazdaságtan Tanszék önálló arculata.
Kutatási kérdéseim a következőek: Melyek voltak Nagy Lajos közgazdasági gondolkodásának legfontosabb elméleti és módszertani jellemzői? Milyen közgazdasági irányzatok hatottak Nagy Lajos gondolkodására? Hogyan viszonyult a korabeli közgazdasági főáramlatokhoz? Milyen sajátos nézeteket képviselt a piac, az állam és a gazdasági szabályozás kapcsolatáról?
Kulcsszavak: oktatástörténet, felsőoktatás, közgazdaságtan, évforduló, Szeged

Remeczki Imre

A történelmi gondolkodás fejlesztése kreatív esszéfeladatokkal és mérhető indikátorokkal

Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium és Kollégium
történelemtanár, mesterpedagógus, mentortanár, munkaközösség-vezető
emericus26@gmail.com

Az előadás A tanulók történelmi gondolkodásának fejlesztése című, öt évre tervezett fejlesztő-innovátor mesterprogram koncepcióját és értékelési rendszerét mutatja be. Kiindulópontja az a tanítási tapasztalat, hogy a középiskolások történelmi teljesítményét a tárgyi tudás hiányai mellett a feladatértelmezés, a forrásfeldolgozás és az önálló szövegalkotás nehézségei is korlátozzák. A program célja e képességek összehangolt fejlesztése, a történelmi összefüggések megértésének és az önálló problémamegoldásnak az erősítése.

A fejlesztés a 9–12. évfolyam tananyagához illeszkedő, kreatív, szerepjátékszerű írásbeli feladatokra épül. A tanulók egy adott korszak szereplőinek nézőpontjába helyezkedve oldanak meg történelmi problémákat, például óbabiloni jogesetet rekonstruálnak vagy egyiptomi építkezést mutatnak be. A képzeleti szabadságot a történelmi hitelesség követelménye határolja: a megoldásokban pontos tér- és időbeli tájékozódásra, megfelelő fogalomhasználatra és a kijelölt források értelmezésére van szükség. A kézzel írt, meghatározott terjedelmű szövegek az érettségi esszéfeladatokra is felkészítenek, miközben lehetőséget adnak a differenciált fejlesztésre.

A programhoz kapcsolódó két indikátorgyűjtemény a fejlesztési célokat megfigyelhető és mérhető teljesítményekre bontja. Közös területük a lényegkiemelés, a következtetés, a fogalomhasználat, a tézisalkotás, az érvelés és a szövegszerkezet; ezeket külön forráshasználati és forráskritikai szempontok, valamint négyszintű értékelési rubrikák egészítik ki. Tervezett célérték például a legalább 80%-os fogalomhasználati pontosság és három történelmileg helytálló érv megfogalmazása, közülük kettő forrásokra alapozva. A fejlődés követését diagnosztikus mérés, rövid időközi feladatok, összegző értékelések és tanulói önreflexió támogatja.

A tanórai időkeretek miatt a kipróbálás kezdetben egy tanulócsoport négyéves követésére épülne. Az eredményesség vizsgálatát a fejlődési adatok elemzése és a programban részt nem vevő csoportok érettségi eredményeivel történő összevetés segítené. A bemutatott mutatók fejlesztési célok, teljesülésük későbbi vizsgálat tárgya. A program tervezett hozadéka a tudatosabb történelmi gondolkodás mellett egy megosztható feladatgyűjtemény és értékelési eszköztár, amely az iskolai és egyetemi szakmai együttműködésben is hasznosítható.

Kulcsszavak: történelmi gondolkodás; szövegértés; kreatív esszéírás; forráselemzés; fejlesztő értékelés.

Sáfár Éva

A tanulói motiváció és az oktatási preferenciák változásai egy iskola példája alapján

Tanár, óraadó előadó Budapesti Piarista Gimnázium, Budapest, Eötvös Loránd University, Budapest
School of English and American Studies Department of English Applied Linguistics
safar.eva@budapest.piarista.hu

Jelen előadás egy budapesti középiskolában végzett kérdőíves felmérés eredményeire támaszkodva elemzi a diákok motivációs struktúráit, tanulási attitűdjeit és oktatási preferenciáit. Bár a kutatás eredeti célja a tanulók iskolai és iskolán kívüli tapasztalatainak, véleményének és szokásainak feltárása volt, az elsődleges leíró elemzések olyan markáns tendenciákat tártak fel a tanulási attitűdök és a módszertani preferenciák terén, amelyek indokolttá tették az összefüggések mélyebb vizsgálatát.

Az eredmények a pozitív tanulási attitűdök fokozatos gyengülésére utalnak az évfolyamok előrehaladtával. Ezzel párhuzamosan növekszik a receptív, kevésbé aktív tanulói részvételt igénylő oktatási formák iránti preferencia. Ez a tendencia felveti a kérdést, hogy a tanulók motivációs sajátosságai, önszabályozási képességei és az iskolai tanulási környezet milyen módon járulnak hozzá a megfigyelt változásokhoz.

A kutatás során korrelációelemzéssel vizsgáltuk a tanulási attitűdök, a belső motivációs bázis, valamint az oktatási módszerekről alkotott elképzelések közötti kapcsolatokat. A motiváció és az önszabályozás dimenziói mentén a tanulók jól elkülöníthető csoportjait azonosítottuk, amelyek eltérő tanulási jellemzőkkel és módszertani preferenciákkal írhatók le. Az eredmények arra utalnak, hogy a tanulók nem tekinthetők homogén csoportnak: a különböző motivációs profilok eltérő pedagógiai megközelítéseket és támogatási formákat tehetnek szükségessé.

A receptív, passzívabb tanulási formák felé mutató elmozdulás hátterében egyaránt szerepet játszhatnak az egyéni motivációs tényezők és az iskolai környezet sajátosságai. Mindez különösen fontossá teszi az önszabályozó tanulás (self-regulated learning, SRL) fejlesztését, amely elősegítheti a tanulói autonómia, a tudatos célkitűzés, az önreflexió és a belső motiváció erősödését. Az előadás az empirikus eredmények alapján olyan pedagógiai ajánlásokat fogalmaz meg, amelyek hozzájárulhatnak a tanulói különbségek figyelembevételéhez, az aktív tanulási részvétel ösztönzéséhez és az önszabályozó tanulást támogató intézményi gyakorlat kialakításához.

Kulcsszavak: kooperatív tanulás, motiváció, aktív-passzív tanulás, önszabályozás, tanulási attitűd, tanítási gyakorlatok

Sánta Zsolt
A szakiskolában dolgozó szakoktatók gyógypedagógiai felkészültségének vizsgálata

Ceglédi Szakképzési Centrum Mihály Dénes Technikum és Szakképző Iskola, oktató
2230 Gyömrő, Fő tér 2/B
zsoltisanta@gmail.com

A sajátos nevelési igényű tanulók szakképzésben való részvétele egyre nagyobb kihívások elé állítja a szakiskolákban dolgozó szakoktatókat. A tanulók eredményes támogatásához nem csupán szakmai és pedagógiai, hanem megfelelő gyógypedagógiai ismeretekre, készségekre és inkluzív szemléletre is szükség van. Kutatásom középpontjában a szakiskolákban dolgozó szakoktatók gyógypedagógiai irányú ismereteinek, képességeinek és attitűdjeinek vizsgálata áll.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a szakoktatók milyen gyógypedagógiai tudással és kompetenciákkal rendelkeznek, ezek milyen mértékben kapcsolódnak a tanárképzésben szerzett ismereteikhez, illetve milyen szerepet töltenek be fejlődésükben a szakmai továbbképzések. Vizsgálom továbbá a szakoktatók egyéni igényeit, a gyógypedagógiai szemlélet és tudás elsajátításával kapcsolatos motivációikat, valamint azokat a tényezőket, amelyek elősegítik vagy akadályozzák e kompetenciák fejlődését.

A kutatás során szakirodalom-elemzést, kérdőíves felmérést, valamint szakiskolai vezetőkkel készített félig strukturált interjúkat alkalmaztam. A vizsgálat különös figyelmet fordít a szakoktatók felkészítésének és továbbképzésének lehetőségeire, valamint a képzési rendszerben azonosítható hiányterületekre.

A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a szakoktatók gyógypedagógiai kompetenciáinak fejlesztését támogató képzési és továbbképzési tartalmak pontosításához, valamint a szakiskolai inkluzív pedagógiai gyakorlat fejlesztéséhez. A vizsgálat egyúttal ráirányítja a figyelmet arra, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók szakképzésének eredményességéhez a szakoktatók gyógypedagógiai felkészítésének rendszerszintű megerősítése is szükséges.

Kulcsszavak: szakiskola, szakoktató, tanárképzés, továbbképzés, szemléletformálás, tudásbővítés

Somogyi Tímea

Integrációs jógyakorlatok Zuglóban

PPKE BTK VJNPI Gyógypedagógus-képző Tanszék, tanársegéd
somogyi.timea@btk.ppke.hu

Az inkluzív nevelés megvalósulása nem kizárólag a gyermek egyéni szükségleteitől és a rendelkezésre álló fejlesztő támogatásoktól függ: meghatározó a többségi pedagógusok szemlélete, mindennapi pedagógiai gyakorlata, valamint az együttműködés és a reflektív szakmai tanulás lehetősége is.

Előadásom a zuglói integrációs munka egy olyan gyakorlatát mutatja be, amelyben a pedagógusok támogatása videótréning alkalmazásával történt óvodai és alsó tagozatos környezetben.

A bemutatott folyamatban a HEGY (Hálózati Együttműködés a zuglói Gyermekekért) Zugló munkacsoport videótréner és szupervizor-jelölt tagjaként vettem részt.

A munka öt többségi pedagógussal valósult meg; a videótréning lehetőséget teremtett arra, hogy a résztvevők saját pedagógiai helyzeteikre visszatekintsenek, és a mindennapi interakciókat konkrét, megfigyelhető példákon keresztül gondolják végig. A videófelvételek a pedagógiai gyakorlat közös elemzését és a szakmai reflexiót támogatták, fókuszba állítva a gyermekek részvételét, a pedagógus–gyermek interakciókat, a kommunikációt és az integrációt segítő pedagógiai megoldásokat. A megközelítés a pedagógusok meglévő erőforrásaira épít, és a változást a gyakorlatból kiinduló, együttműködésen alapuló tanulási folyamatként értelmezi.

Előadásom célja annak szemléltetése, hogy az integráció támogatása nem merül ki az elvi elköteleződésben vagy az egyes gyermekekhez kapcsolódó egyéni fejlesztésben: fontos része a többségi intézmények pedagógiai környezetének tudatos alakítása és a pedagógusok szakmai támogatása is.

Zárásképpen egy 16 perces film összefoglalja a folyamatot, és betekintést ad az öt pedagógussal végzett videótréninges munkába. A film a bemutatott gyakorlat konkrét helyzetein keresztül teszi megfigyelhetővé a szakmai munka folyamatát; nem önmagában vett eredményességi bizonyítékként, hanem a módszer és a közös reflexió illusztrációjaként szolgál.

A zuglói tapasztalatok az integráció helyi gyakorlatának megismeréséhez, valamint a többségi pedagógusok támogatásáról és az intézményi együttműködésről szóló szakmai párbeszédhez kívánnak hozzájárulni.

Kulcsszavak: integráció, inkluzív nevelés, videótréning, pedagógus-támogatás, szakmai reflexió

Stupjánné Kutrik Zita – Márton Beáta
A bölcsődei kisgyermeknevelők felkészültsége és attitűdjei a koragyermekkori inkluzív nevelésben – a drámapedagógia mint lehetséges módszertani eszköz

Stupjánné Kutrik Zita
Bischitz Johanna Integrált Humán Szolgáltató Központ; gyógypedagógus;
kutrik.zita@gmail.com

Márton Beáta
Bischitz Johanna Integrált Humán Szolgáltató Központ; bölcsőde szakmai vezető – szociálpedagógus;
fischerbea@gmail.com

A koragyermekkori és ezen belül is a bölcsődei inkluzív nevelés sikeres megvalósításában meghatározó szerepe van a kisgyermeknevelők felkészültségének, attitűdjeinek és a munkájukat támogató intézményi feltételeknek. Kutatásunk célja annak feltárása, hogy a VII. kerület három bölcsődéjében dolgozó kisgyermeknevelők hogyan ítélik meg az inkluzív nevelés gyakorlati megvalósítását, saját felkészültségüket, valamint az azt segítő és akadályozó tényezőket, továbbá milyen lehetőségeket kínálhatnak a drámapedagógiai eszközök az inkluzív gyakorlat támogatására.
A vizsgálat első szakaszában 47 értékelhető, anonim kérdőív adatait elemeztük. A kérdőív az inkluzív neveléssel kapcsolatos előzetes ismeretekre, felkészültségre, attitűdökre, a megélt nehézségekre, valamint a szakmai és intézményi támogatás iránti igényekre terjedt ki. Az eredmények alapján a kisgyermeknevelők alapvetően nyitottak az inkluzív nevelésre, ugyanakkor annak gyakorlati megvalósítását jelentősen nehezíti a magas csoportlétszám, az idő- és személyi feltételek hiánya, valamint a viselkedési nehézségek kezelése. A válaszokban hangsúlyosan jelenik meg a szakmai támogatás, a gyakorlati tapasztalatcsere és a külső szakemberekkel való együttműködés igénye.
A kutatás további szakaszában azt vizsgáljuk, hogy a játékra, mozgásra, utánzásra, történetekre, bábokra, mondókákra, zenére és közös cselekvésre épülő dramatikus elemek milyen lehetőségeket teremthetnek az eltérő fejlődési és szociális szükségletű, illetve különböző hátterű gyermekek közös tevékenységekbe történő bevonására. A kvalitatív vizsgálat megfigyelésekre és félig strukturált interjúkra épül, és a drámapedagógiai eszközök alkalmazását, a gyermekek részvételét és bevonódását, valamint a kommunikáció és társas kapcsolatok támogatását helyezi középpontba.
A kérdőíves vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy az inkluzív nevelés iránti nyitottság mellett a kisgyermeknevelők számára a megvalósítás biztonságát elsősorban a megfelelő szakmai támogatás és intézményi feltételek hiánya korlátozhatja. Ez a tapasztalat indokolja olyan módszertani lehetőségek vizsgálatát, amelyek a mindennapi bölcsődei gyakorlatba illeszthetők, és az egyéni szükségletekre reagálva támogathatják a gyermekek közös részvételét és társas kapcsolódását.
Kulcsszavak: inkluzív, kora gyermekkor, bölcsőde, drámapedagógia, attitűd

Szabó Gabriella – Ajtai Veronika
Állatasszisztált pedagógiai programok szerepe az iskolai zaklatás megelőzésében

Szabó Gabriella
Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, doktorandusz
Pünkösdi Teológiai Főiskola, Szociális munka és Gyermekvédelem Tanszék, tanársegéd
Ajtai Veronika
Robert Kennedy College, online oktatási igazgató
tanacsadas.szg@gmail.com
veronika@rkc.edu

Az iskolai bántalmazás napjaink egyik legsúlyosabb nevelési-szociális problémája: az UNICEF 2022-es hazai felmérése szerint a 12-20 évesek 85%-a találkozott már valamilyen formájú zaklatással, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 2015-ös vizsgálata alapján pedig mindössze minden ötödik osztály mondható bullyingmentesnek (Simon et al., 2015; UNICEF, 2022). A jelenség nemcsak az áldozatokat, hanem a bántalmazókat és a szemlélőket is veszélyezteti, ezért a prevenciós eszköztár bővítése kiemelt oktatáspolitikai feladat. Ebben a kontextusban vizsgáltuk egy kutyás anti-bullying fejlesztőprogram hatékonyságát, kiindulva abból a nemzetközi szakirodalomból, amely szerint a kutyák jelenléte csökkenti a szorongást, erősíti a bizalmat és javítja a csoportdinamikát (Beetz et al., 2012; Hergovich et al., 2002; O'Haire, 2013).

A teljes tanéven átívelő program 14 fős kísérleti csoportban zajlott, illesztett kontrollcsoport bevonásával. Fejlesztési fókuszban hat kompetenciaterület állt, empátia és érzelmi intelligencia, kommunikáció és konfliktuskezelés, önértékelés, jövőtudatosság, a barátságok és kapcsolatok megértése, valamint közösségi kompetenciák. Mindegyik olyan terület, amely szorosan összefügg a bullying kialakulásával és a társadalmi sebezhetőséggel. A hatást négyfokú Likert-skálát alkalmazó kérdőívvel, bemeneti és kimeneti méréssel vizsgáltuk, a két csoport eredményeit összevetve.

Az összegző elemzés szerint a program a legtöbb kompetenciaterületen javulást eredményezett a kísérleti csoportban a kontrollcsoporthoz viszonyítva. A legerőteljesebb elmozdulás a pozitív kortárskapcsolatok és a közösségi kompetencia terén született. Ez megerősíti, hogy a kutya mint közvetítő elsősorban a kortárskapcsolatok minőségén és a csoportkohézión keresztül hat, ami közvetlenül hozzájárul a bullying megelőzéséhez.

Kutatásunk gyakorlati fogódzót ad pedagógusok, iskolapszichológusok és szociális segítők számára a kutyás anti-bullying programok tervezéséhez. Eredményeink szerint ezek a beavatkozások különösen alkalmasak a kortárs közösségek megerősítésére és a társadalmi sebezhetőség csökkentésére. A kontrollcsoportos, bemeneti-kimeneti dizájn módszertani mintát is kínál a hazai állatasszisztált pedagógia empirikus hatásvizsgálataihoz.

Kulcsszavak: állatasszisztált pedagógia; bullying; társadalmi sebezhetőség; szociális és érzelmi kompetenciák; kortárskapcsolatok

Torgyik Judit

A gyermekközpontú iskola háromszöge: a pedagógus, a tanulók és a szülők kapcsolatának rendszere

Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet, tanszékvezető egyetemi docens
torgyik.judit.emese@btk.ppke.hu

Az utóbbi időben egyre inkább a figyelem középpontjába került a gyerekbarát iskola gondolata, amely összefüggésben van a hazai társadalomban bekövetkezett humanisztikus változásokkal, a gyerekek iránt megmutatkozó nagyobb figyelemmel. Mindennek a gyökere a reformpedagógiára vezethető vissza, amely a gyerekcentrikus fordulatot hozott a pedagógiában. Doktori dolgozatomat az alternatív pedagógia elemeinek felhasználása a hagyományos iskolában témakörben írtam, amelyben felvetett kérdések és kutatási eredmények a fent említett trendek miatt, ismét időszerűvé váltak a neveléstudomány számára. Vizsgálatom során esettanulmányokat készítettem, óramegfigyeléseket végeztem és dokumentumelemzés történt alternatív iskolákban, amelyek révén felvázolhatóak azok a jellegzetességek, amelyek a gyerekközpontú iskola kapcsolatrendszerében mintaként szolgálhatnak a többi oktatási intézmény számára is. Ennek során a gyerekek szükségleteit, igényeit és általános fejlődéslélektani jellemzőit állítják a középpontba. Az intézményes nevelés, történjen bármely iskolában, alapvetően a kapcsolatok háromszögében zajlik, a pedagógusok, a diákok és a szülők együttműködése mentén történik. A vizsgált intézmények rámutattak, hogy a tanulás megszerettetése, az iskola elfogadtatása miatt az egyes érintettek között kölcsönös bizalmon és támogatáson alapuló együttműködésnek kell lennie. Ahhoz, hogy az iskola nevelési-oktatási céljait eredményesen meg tudja valósítani, nem csupán a tananyaggal, hanem a gyerekek általános jóllétével is törődni szükséges. A gyerekbarát iskola partnerként kezeli a szülőket, aktívan bevonja őket az intézmény mindennapjaiba, szülői esteket, klubokat szervez, s arra törekszik, hogy az iskola pedagógusai és a szülők közös értékrenddel szolgálják a diákok fejlődését. A gyerekek közötti kapcsolatokat tekintve az osztályban a kohézió erősítését, a tanulók közötti barátságokat, a közösséget tudatosan alakítják a pedagógusok pl. kooperatív technikákkal, ünnepléssel, iskolán kívüli programokkal. Az előadásban kifejtésre kerülő jó gyakorlatok széles körben hasznosíthatók a gyerekbarát célt kitűző oktatási rendszerben.
Kulcsszavak: gyerekbarát iskola, partnerség, kapcsolatok, közösségfejlesztés

Tóth Csilla

A magyar irodalom oktatása kétnyelvű tanulóknak

Deutsche Schule Budapest, 1121 Budapest, Cinege út 8c.
Károli Gáspár Református Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék, 1146 Budapest, Dózsa György út 25–27.
középiskolai tanár, munkaközösség -vezető és az egyetem külsős oktatója
tothfull@gmail.com

Az előadás azt mutatja be, hogyan alkalmazható a magyar irodalom oktatásának módszertana speciálisan a kétnyelvű tanulók magyartanításában. A magyar második nyelvként való oktatása köztes helyzetet, átmenetet képez a hagyományos magyartanítás és a magyar mint idegen nyelv oktatása között. Az oktatási tapasztalatokon alapuló előadás az irodalomtanítás gazdag módszertani bázisából olyan elemeket emel ki, melyek a szövegértési, szövegalkotási kompetenciák fejlesztésére irányulnak. A kétnyelvű gyerekek oktatásában a fókusz az élményszerűségre és a készségfejlesztésre helyeződik, a tárgyi tudással és a hagyományos műelemzéssel szemben. A magyar mint második nyelv tantárgy módszertanában kulcsfontosságú az idegen nyelvi szemlélet. Fontos a tanulók élményvilágához és nyelvi tapasztalatához közel álló szövegek kiválasztása. A 20. századi magyar nyelvű novellák a történetszerűség és az önálló olvasás élményét kínálják a diákoknak. Érdemes a líra helyett az epikai műveken keresztül közelíteni, hiszen a történetek megértése alapvető antropológiai képességünk. Lényeges, hogy az irodalmi szövegeket olyan módszerekkel közelítsük meg, melyek biztosítják a jelentésrétegek lépésről-lépésre történő feltárulását, a szókincs fejlesztését, az önálló beszéd-és írásteljesítmény támogatását és kibontakozását. Az előadás az irodalomoktatás módszereiből azokat választja ki és mutatja be, melyek mozgásba hozzák az olvasói élményt. Az előadás a rövid elméleti bevezetés után egy konkrét példán keresztül mutatja be, hogyan lehet a magyartanítás módszertanát transzferálni a magyar második nyelvként való tanításában. Vámos Miklós Rajzlap című novellájához átdolgozott tananyagot mutat be 7. osztályos kétnyelvű diákok számára. A téma az iskolai életben is megjelenő befogadás, kirekesztés, erőszak. Az előadás bemutatja, hogy egy eredetileg anyanyelvű diákoknak szánt tananyagot hogyan lehet átdolgozni úgy, hogy a kétnyelvű tanulók is megértsék a szöveg jelentésrétegeit. A kulcsszó a fokozatosság, alkalmazkodva a diákok lassabb recepciós folyamataihoz. A tananyag egy, a Magyartanárok Egyesületének honlapján megtalálható modul átdolgozása, mely szókincsfejlesztő és konkrét szövegalkotási feladatokkal egészül ki. A cél, hogy a tanulók megértsék a novellában ábrázolt pszichés folyamatokat (válasz az erőszakra, manipuláció, önsajnálat), beszédben tudjanak erre válaszokat adni, és képesek legyenek jellemzést írni.

Kulcsszavak: kétnyelvűség, irodalomoktatás, módszertan, tananyag

Tóthné Aszalai Anett
Gyermekkönyvek elemzése logopédusszemmel

Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Vitéz János Neveléstudományi és Pedagógusképző Intézet Gyógypedagógus-képző Tanszék
Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Beszédjavító, Gyógypedagógiai Tanácsadó, Korai Fejlesztő, Oktató és Gondozó Tagintézménye
gyógypedagógus-logopédus, egyetemi docens
tothne.aszalai.anett@btk.ppke.hu

A dadogás komplex, többdimenziós jelenség, amely fizikai, kognitív, nyelvi, érzelmi és szociális szinten egyaránt meghatározza az egyén életét. Nemcsak a beszédzavarral érintett személy mindennapjait befolyásolja, hanem jelentős hatást gyakorol a családra és a tágabb társas környezetre is. A környezet beállítottsága, tévképzetei, előítéletei visszahathatnak a dadogó egyén kommunikációs profiljára, énképére és társadalmi részvételére. A sztereotípiák lebontásának és az empátia fejlesztésének kiemelkedő eszköze a gyermekirodalom, amely a nem érintett olvasók számára lehetőséget teremt a dadogás megélésének közvetett tapasztalására. A dadogó karaktereket felvonultató művek emellett a logopédiai terápia hatékony kiegészítői is lehetnek az önelfogadás és a megküzdési stratégiák támogatásában.
Az előadás célja annak bemutatása, miként ábrázolják a dadogást a gyermekirodalmi művekben, és milyen kvalitatív elemzési eszközök alkalmasak e jelenség tudományos vizsgálatára. Kutatásunk központi kérdése arra irányult, hogy a társadalmi modell keretei között milyen kategóriarendszerrel tárható fel a mesekönyvekben megjelenő dadogáskép.
A releváns nemzetközi és hazai szakirodalom (Blaska, 2014; Prater et al., 2006; Hosszu, 2024; Özdemir & Dağ, 2023) alapulvételével saját, kvalitatív szempontrendszert és kategóriarendszert állítottunk össze. A vizsgálati modell a fogyatékosság társadalmi modelljére épül, tükrözve a dadogás korszerű, holisztikus megközelítését. Az elemzési dimenziók a következőkre terjednek ki: a dadogás tüneti ábrázolása, az énkép és önelfogadás alakulása, a kommunikációs részvétel és a nyílt kommunikáció jelenléte, a kommunikációs környezet és a társas reakciók sajátosságai, fogalomhasználat, valamint az inkluzív profil megléte.
Előadásunkban egy kiválasztott képeskönyv elemzésén keresztül mutatjuk be a kidolgozott kategóriarendszer gyakorlati alkalmazhatóságát. A modell alkalmas arra, hogy szisztematikusan feltárja a gyermekkönyvekben rejlő sztereotípiákat, az inkluzív üzeneteket, valamint a művek terápiás és edukációs célú felhasználhatóságát.
Kulcsszavak: dadogás, gyermekirodalom, társadalmi modell, tartalomelemzés, logopédiai terápia, inklúzió

Tölgyessy Zsuzsanna

Paradigmaváltás az alsó tagozaton folyó nyelvtantanításban: Játék csatár szerepben

PPKE BTK VJTK Óvó-és Tanítóképző Tanszék, egyetemi docens
ORCID: 0009-0001-1223-220X
zsuzsannatolgyessy@gmail.com

Az alsó tagozaton folytatva az óvodai módszertant a tananyagot (írás, olvasás, számolás) örömteli játékos, mozgásos, zenés, kézműves tevékenységekbe kellene ágyazni elhagyva az örökös értékelést, osztályzást és a 45 percekbe szorított, a világot tantárgyakba préselő tanórákat. Fontos lenne, ha az oktatás megbecsülné és építene a gyerekek meglévő tudására, hozzásegítené őket ahhoz, hogy explicitté váljék az implicit tudásuk.

A szóban és írásban való kommunikáció az emberi életben kulcsfontosságú. A nyelvtantanulás célja, hogy jobban megismerjék a tanulók az adott nyelvet, hogy tudatosabban használják azt, hogy mélyebben, árnyaltabban fejezzék ki magukat, és ezáltal eredményesebben kapcsolódhassanak egyrészt a világhoz, másrészt önmagunkhoz.

Véleményem szerint mind az eredményesség, mind a gyerekközpontúság érdekében szükséges lenne alapjaiban megváltoztatni az alsó tagozaton folyó nyelvtantanítást. Bár az anyanyelvi oktatás már évtizedek óta javasolja a tantárgy játékosítását, egy átlag nyelvtanóra szabályokat tanít indukciós vagy dedukciós módszerrel, majd a szabályok alkalmazását gyakoroltatja. A tanulástól élesen elkülönített játékra motivációs céllal gyakran csak az óra elején, vagy csak az utolsó percekben kerül sor.

Az anyanyelvi foglalkozásokon a nyelvi játékok felválthatnák a puszta információbefogadást, helyette biztosíthatnák a gyermekek számára az aktív tapasztalást, a cselekvésen keresztüli megértést (learning by doing). A játék arra is képes, hogy létrehozzon egy fegyelmezett, fókuszált figyelmű, de egyben derűs hangulatú együttlétet, amely biztosítja a gyerekek és a tanító termékeny együttműködését.

A tanulmány amellett, hogy a játékos anyanyelvi oktatás elméleti alapjait kívánja rögzíteni, igyekszik konkrét tapasztalatokra épülő terveket, ötleteket is bemutatni.

Kulcsszavak: alsó tagozat pedagógiája, nyelvtantanítás, játékosítás,

Verebélyi Gabriella

Traumatudatos szemlélet a gyógypedagógiában – az ellátás és a képzés fejlesztésének lehetőségei

Soproni Egyetem

A traumatudatos szemlélet a gyermek viselkedésének értelmezésében a fejlődési sajátosságok mellett figyelembe veszi a megterhelő tapasztalatok, az aktuális érzelmi állapot és a környezeti feltételek lehetséges szerepét. Gyógypedagógiai alkalmazása a képességfejlesztés és a biztonságos tanulási részvétel támogatásának összehangolását igényli. Az előadás célja egy pilot kutatás tanulságaira támaszkodva bemutatni e szemlélet megerősítésének lehetőségeit a hazai gyógypedagógiai ellátásban és a gyógypedagógusképzésben.

A kérdőíves pilot vizsgálatban 133 fő vett részt. Az adatfelvétel saját fejlesztésű, húsztételes attitűdkérdőívvel (TPAK-R-20), három pedagógiai esetelemzéssel és nyitott kérdéssel történt. Az előadás középpontjában a gyógypedagógiai hátterű résztvevők válaszainak exploratív elemzése áll: ezt a vizsgálati csoportot 82 gyógypedagógus-hallgató és 27 gyakorló gyógypedagógus alkotta. A kvantitatív elemzéseket a teljes mintából származó 106 értékelhető nyitott válasz tartalomelemzése egészítette ki.

Az adatok elemzése alapján a hallgatók és a gyakorló gyógypedagógusok általános attitűdpontszáma között nem mutatkozott szignifikáns különbség. A gyakorló gyógypedagógusok esetelemzési pontszáma ugyanakkor magasabb volt a hallgatókénál ($M = 4{,}731$, illetve $4{,}520$; Holm-korrigált $p = 0{,}0047$). Az attitűd és a szakmai tapasztalat együttes figyelembevétele mellett a gyakorló státusz önálló összefüggése az esetelemzési pontszámmal már nem volt szignifikáns. A nyitott válaszokban visszatérő témaként jelent meg a többféle háttérokok mérlegelése, a további információk szükségessége, a visszahúzódó gyermek nehézségeinek észlelése, valamint a szakmaközi együttműködés és a kompetenciahatárok kérdése.

Az eredmények és a kapcsolódó szakirodalom alapján az előadás általánosan adaptálható fejlesztési lehetőségeket vázol fel. Az ellátásban a kontextusérzékeny megfigyelés, a kiszámítható fejlesztési környezet és az összehangolt szakmai válaszadás kerül előtérbe. A gyógypedagógus-képzésben ezek a szempontok egymásra épülő tanulási feladatokkal kapcsolhatók a pszichológiai, diagnosztikai és módszertani ismeretekhez, valamint a szakmai gyakorlathoz. Kiemelt szerepet kap a mentori visszajelzés és a reflektív esetmegbeszélés is. A pilot eredményei képzés- és ellátásfejlesztési javaslatokat alapoznak meg; ezek eredményességét további vizsgálatokkal szükséges értékelni.

Kulcsszavak: traumatudatos szemlélet; gyógypedagógiai ellátás; gyógypedagógusképzés; pedagógiai helyzetértelmezés; pilot kutatás

Vesztróczi Luca

A hitoktatástól a vallásoktatásig. Az angolszász valláspedagógia paradigmaváltása, mint a magyar hitoktatás megújulásának lehetséges viszonyítási pontja

Budapesti Katolikus Hitoktatási Felügyelőség, Esztergom-Budapesti Főegyházmegye.
Római katolikus teológus, hitoktató, doktorandusz
vesztrocziluca@gmail.com

A tanulmány a vallási nevelés és oktatás kortárs átalakulását vizsgálja abból a kérdésből kiindulva, hogy a pluralizálódó európai társadalmakban milyen pedagógiai és teológiai értelemben határozható meg a vallás iskolai oktatásának célja. A vizsgálat középpontjában a konfesszionális hitoktatás és a vallásoktatás közötti különbségtétel, valamint e két paradigma egymáshoz való viszonya áll. A tanulmány nem a hitoktatás és a vallásoktatás egyszerű dichotómiáját kívánja fenntartani, hanem azt vizsgálja, hogy az angolszász valláspedagógiai gondolkodásban végbement szemléleti átrendeződés milyen szempontokat kínálhat a magyar katolikus hitoktatás pedagógiai megújításához.

Az elméleti keretet elsősorban Michael Grimmitt, John Hull, Robert Jackson és Andrew Wright valláspedagógiai munkássága képezi. Grimmitt klasszikus megkülönböztetése a „learning religion", „learning about religion" és „learning from religion" hármasára épül. Az első a vallási hagyományon belüli identitásformáló tanulást, a második a vallás tárgyilagos, tanulmányi jellegű megközelítését, a harmadik pedig a vallási tartalmakkal való találkozásból fakadó személyes és egzisztenciális reflexiót jelöli. A későbbi szakirodalomban ehhez kapcsolódik a Thomas Groome által alkalmazott „learning into" fogalma, amely a konfesszionális, identitásképző dimenziót hangsúlyozza.

Robert Jackson interpretatív valláspedagógiája a vallási hagyományokat nem homogén és változatlan rendszerekként, hanem személyek, közösségek és tágabb hagyományok összefüggésében értelmezi, miközben a tanuló kritikai és reflexív megértését állítja középpontba.

E megközelítés különösen jelentős a vallási pluralizmus pedagógiai kezelésében. A tanulmány ugyanakkor az interpretatív paradigmát nem tekinti a konfesszionális hitoktatás egyszerű alternatívájának, hanem annak vizsgálatára vállalkozik, hogy az interpretáció, a dialógus és a reflexivitás miként integrálható a hit átadásának teológiai igényével.

A magyar kontextus sajátossága, hogy a katolikus egyház gyakorlatában a „hittan" és a köznevelési rendszerben megjelenő „hit- és erkölcstan" nem alkot egymástól teológiailag és pedagógiailag világosan elkülönülő oktatási paradigmákat. Ez sajátos belső és külső feszültséget eredményezhet. Miközben a hitoktatás identitásformáló és kateketikai funkciója megmarad, az iskola pluralizálódó társadalmi környezete egyre erőteljesebben igényli a dialogikus, reflexív és tanulóközpontú pedagógiai megközelítéseket.

A tanulmány e problémát Nahalka István konstruktivista pedagógiájának bevonásával is értelmezi. A konstruktivista tanuláselmélet alapján a tanulás nem egyszerű ismeretátadás, hanem a tanuló előzetes tudására, értelmezési struktúráira és tapasztalataira épülő aktív konstrukciós folyamat. E perspektíva lehetőséget teremt annak újragondolására, hogy a vallási tartalom miként válhat a tanuló személyes és közösségi jelentésalkotásának tárgyává.

A kutatás európai összehasonlító perspektívában vizsgálja az angliai és más európai vallásoktatási modellek tapasztalatait, majd ezek alapján keresi a magyar katolikus hitoktatás megújulásának lehetséges pedagógiai viszonyítási pontjait. A tanulmány alaptézise szerint a hitoktatás megújulása nem szükségképpen a konfesszionalitás feladását jelenti, hanem a hitátadás, a vallási műveltség, az értelmező tanulás, a személyes reflexió és a dialogikus pedagógia teológiailag megalapozott integrációját.
Kulcsszavak: valláspedagógiai paradigmaváltás, konfesszionális hitoktatás, interpretatív vallásoktatás, konstruktivista tanuláselmélet, vallási pluralizmus

Vígh Norbert
Videoklipek a természettudományos oktatásban

KRE - Károli Gáspár Református Egyetem, Pedagógiai Kar
Pedagógusképző Intézet, Természettani és Matematikai Tanszék, mesteroktató
vigh.norbert@kre.hu

A zenei videoklipek (1) – akár az „official-MTV”-jellegűek is - elhelyezhetők, alkalmazhatók a természettudományos oktatásban. Talán meghökkentőnek, de mindenféleképpen újdonságnak tűnhet ez a kijelentés, erre való utalás a kapcsolódó szakirodalmakban, forrásokban nem igazán fordul elő. Az előadás során a szerző viszont számos példát mutat erre az oktatói-tanári gyakorlatából. Egyrészt az óra különböző feladatai szerint tárgyalva lehetnek a motivációnak, a tananyag feldolgozásának, a rögzítés, az óra végi összefoglalásnak az eszközei. (2)Más módszertani tekintetben kialakíthatók egyes esetekben ezekkel képzetek, bemutathatók jelenségek, kiadhatók feladatok, indítható foglalkozás vagy segítségükkel fenntartható a figyelem. Lehetőséget ad a videoklipes oktatás különböző terek, többek között a természet, az épített környezet, és más egyéb szempontból érdekes helyszínek gondolati bejárására is. A segítségükkel gyönyörködhetünk, borzonghatunk, egy-egy dologra figyelmet felhívhatunk, az emóciókra, és az emóciókkal hathatunk. A videoklipek gyakorlatát is tekintve, a zene útján a hallgatósághoz a képi anyag, és ilyen módon bizonyos tudományos tartalmak is közelebb kerülhetnek. Bár mindezeken kívül is számos lehetőséget kínálhatnak a zenei videoklipek, fontos kitérni arra is, hogy alkalmazásuk számos szempontot, nehézséget is felvet. A „popzene” és a „science” kapcsolata egyébként nem újkeletű: Jean-Michel Jarre zenéjét, vagy a Delta-főcímzenét tekintve, ezeket az ismerői egyaránt a természettudományokhoz kötik. A tudomány érdekében történő alkalmazással szükségszerűen felvetődik a tevékenység kategorizálása, főként a diszciplinákkal való kapcsolat tisztázása. Ahogyan az irodalomnak, és az képzőművészetnek is megvannak a populáris irányai, úgy ehhez hasonlóan a popscience is létező része a kultúránknak. (3)A „videoklipek a természettudományos oktatásban” vélhetően a popkultúra, illetve közelebbről a popscience területeire pozícionálható. (4) .
Kulcsszavak: popkultúra, „popscience”, videoklip, lehetőségek, élmény

Vincze Tamás
Adalékok a tanítói hivatás hazai történetéhez Bródy Sándor: A tanítónő c. színműve alapján

Nyíregyházi Egyetem, egyetemi docens
vincze.tamas@nye.hu

A tanítói hivatás hazai történetéről már rengeteg részletet feltártak, mégsem mondhatjuk, hogy minden apró mellékkörülmény terítékre került. Előadásomban négy izgalmas kérdést kívánok körbejárni, olyan problémákat kívánok megvilágítani a tanítói professzió történetéből, amelyek mindmáig nem kerültek a kutatói érdeklődés homlokterébe. Ezek a problémák mind Bródy 1908-as nagy visszhangot kiváltott művében, A tanítónő c. darabban is megemlítődnek, e mű tanítóábrázolásának elemzése során figyeltem fel rájuk. A színdarab tanítóképét a tartalomelemzés módszerével vizsgáltam meg, öt kategóriát alakítottam ki a tanítósággal kapcsolatos megjegyzéseket értelmezve. Ezek a kategóriák a következők: a tanítói állás, a tanítói munka, a tanítói életkörülmények, a tanítói műveltség, a tanítótól elvárt viselkedés. A következő problémákat vizsgáltam meg a színdarab tanító szereplőinek egy-egy kijelentése alapján. 1. Kíváncsi voltam, mennyire volt jellemző a XIX. század végén és a XX. század elején, hogy valaki középiskolai tanári oklevéllel tanított elemi iskolában, mint a darab egyik férfi szereplője, Tuza Zsolt. 2. Azt is megvizsgáltam, milyen feltételek mellett lehetett valaki tanító és postakezelő egyszerre, mint Tóth Flóra édesanyja, hiszen a főszereplő egyik megjegyzéséből kiderül, hogy anyja e két hivatalt párhuzamosan töltötte be. 3. Flóra nehezen jutott álláshoz, mivel nem volt protekciója, s abban a korban, amikor a darab játszódott, a tanítónői túltermelés volt jellemző, sok állás nélküli fiatal tanítónő lézengett az országban. Megnéztem, hogyan tárgyalták a protekció problémáját a korabeli sajtóban, s milyen rendeletek születtek a kiküszöbölésére. 4. Mivel Tuza Zsolt, a tanítóként dolgozó tanár is megkérte Flóra kezét, megvizsgáltam a tanítónők családi állapotát a XX. század elején az elérhető statisztikák alapján. Kíváncsi voltam arra, mennyire igaz az a szakmatörténeti közhely, hogy az elemi iskolai tanítónők nagy része egyedülállóként élt. Utánanéztem annak is, hogy milyen arányban mentek férjhez elemi vagy polgári iskolai tanítóhoz vagy középiskolai tanárhoz a tanítónők a XX. század első évtizedeiben.
Előadásommal a tanítói hivatás történetének eddig elhanyagolt, nem vagy alig kutatott, de érdekes részletkérdéseit kívánom megvilágítani. A vizsgált részletkérdésekre figyelmemet ráirányító szöveg egyben a tanítói hivatás korabeli problémáinak összefoglalásaként, szépirodalmi formájú felmutatásaként is értelmezhető. Így vizsgálatom mintát adhat a szépirodalom neveléstörténeti kutatásokban való felhasználására is.
Kulcsszavak: szépirodalom mint neveléstörténeti forrás, tartalomelemzés, tanítói hivatás története, XX. század eleji tanítónők életkörülményei